

TBC Kredit MMC

31 dekabr 2010-cu il tarixinə

**Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına
Uyğun Maliyyə Hesabatları və Müstəqil
Auditorun Hesabatı**

MÜNDƏRİCAT

MÜSTƏQİL AUDİTORUN HESABATI

MALİYYƏ HESABATLARI

Maliyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabat	1
Mənfəət Haqqında Məcmu Hesabat	2
Səhmdar Kapitalında Dəyişikliklər Haqqında Hesabat	3
Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti Haqqında Hesabat	4

Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

1	Giriş	5
2	Şirkətin Əməliyyat Mühiti	5
3	Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi	6
4	Uçot Siyasətinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Ehtimallar və Mülahizələr	12
5	Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi	13
6	Yeni Uçot Qaydaları	15
7	Pul Vəsaitləri və Onların Ekvivalentləri	18
8	Digər Banklardan Alınacaq Vəsaitlər	19
9	Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar	20
10	Binalar, Avadanlıqlar və Qeyri-Maddi Aktivlər	26
11	Sair Maliyyə Aktivləri	27
12	Sair Aktivlər	27
13	Borc Götürülmüş Sair Vəsaitlər	27
14	Sair Öhdəliklər	28
15	Nizamnamə Kapitalı	28
16	Faiz Gəlirləri və Xərcləri	28
17	Haqq və Komissiya Xərcləri	29
18	İnzibati və Sair Əməliyyat Xərcləri	29
19	Mənfəət Vergisi	29
20	Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi	31
21	Kapitalın İdarə Edilməsi	40
22	Şərti Öhdəliklər	41
23	Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri	41
24	Maliyyə Alətlərinin Qiymətləndirmə Kateqoriyaları üzrə Təqdim Edilməsi	42
25	Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar	43

Müstəqil Auditorun Hesabatı

TBC Kredit MMC-nin Səhmdarlarına və İdarə Heyətinə:

- 1 Biz TBC Kredit MMC-nin (“Şirkət”) 31 dekabr 2010-cu il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatı və həmin tarixdə tamamlanan il üzrə mənfəət haqqında məcmu hesabat, səhmdar kapitalında dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlarından, eləcə də əsas uçot prinsiplərindən və digər izahedici qeydlərdən ibarət olan əlavə edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini aparmışıq.

Maliyyə Hesabatları üzrə Rəhbərliyin Məsuliyyəti

- 2 Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq hazırlanmasına və düzgün təqdim edilməsinə, həmçinin fərqləndiricilik və ya səhv üzündən əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin fikrincə zəruri olan daxili nəzarət sisteminə görə məsuliyyət daşıyır.

Auditorun Məsuliyyəti

- 3 Bizim məsuliyyətimiz apardığımız audit əsasında həmin maliyyə hesabatları üzrə rəy bildirməkdir. Biz auditə Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışıq. Həmin Standartlar bizdən etik normalara riayət etməyi və və auditin planlaşdırılması və aparılmasını maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhvlərə yol verilmədiyinə kifayət qədər əmin olacaq tərzdə həyata keçirməyi tələb edir.
- 4 Auditə maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər və açıqlamalara dair audit sübutunun əldə edilməsi üçün prosedurların həyata keçirilməsi daxildir. Seçilmiş prosedurlar auditorun mülahizəsindən, eləcə də fərqləndiricilik və ya səhv nəticəsində maliyyə hesabatlarının əhəmiyyətli dərəcədə təhrif edilməsi risklərinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Həmin riskləri qiymətləndirərkən auditor müəssisənin daxili nəzarət sisteminin effektivliyinə dair rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə görə müvafiq audit prosedurlarının işlənilməsi üçün müvafiq daxili nəzarət sistemini nəzərdən keçirir. Bundan əlavə, auditə mövcud uçot siyasətinin uyğunluğunun və rəhbərliyin uçot ehtimallarının əsaslandırılmasının qiymətləndirilməsi, eləcə də maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatının dəyərləndirilməsi daxildir.
- 5 Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsas təmin edir.

Rəy

- 6 Bizim rəyimizcə, əlavə edilən maliyyə hesabatları 31 dekabr 2010-cu il tarixinə Şirkətin maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə tamamlanan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

14 aprel 2011-ci il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

TBC Kredit MMC
Maliyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabat

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	31 dekabr 2010	31 dekabr 2009
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	1,283	766
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	8	50	240
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	9	15,230	12,753
Qeyri-maddi aktivlər	10	28	27
Binalar və avadanlıqlar	10	422	569
Sair maliyyə aktivləri	11	2	17
Sair aktivlər	12	41	71
Təxirə salınmış vergi aktivləri	19	51	25
Cəmi aktivlər		17,107	14,468
Öhdəliklər			
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	13	8,096	5,680
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi		43	28
Sair öhdəliklər	14	160	101
Cəmi öhdəliklər		8,299	5,809
Kapital			
Nizamnamə kapitalı	15	8,453	8,453
Bölüşdürülməmiş mənfəət		355	206
Cəmi kapital		8,808	8,659
Cəmi öhdəliklər və kapital		17,107	14,468

14 aprel 2011-ci il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və dərc olunmaq üçün təsdiqlənmişdir.

Cənab Georgi Nadareşvili
Direktor

Xanım Anna Noginova
Baş Mühəsib

TBC Kredit MMC
Mənfəət Haqqında Məcmu Hesabat

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	2010	2009
Faiz gəlirləri	16	3,683	3,235
Faiz xərcləri	16	(684)	(618)
Xalis faiz gəlirləri		2,999	2,617
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	9	(166)	(168)
Ehtiyat ayırmalarından sonra xalis faiz gəlirləri		2,833	2,449
Haqq və komissiya xərcləri	17	(52)	(30)
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə gəlir – zərər çıxılmaqla		(24)	1
Sair əməliyyat gəlirləri		10	52
İnzibati və sair əməliyyat xərcləri	18	(2,563)	(2,386)
Vergidən əvvəlki mənfəət		204	86
Mənfəət vergisi xərci	19	(55)	(12)
İl üzrə mənfəət		149	74
İl üzrə sair məcmu gəlirlər		-	-
İl üzrə cəmi məcmu gəlirlər		149	74

TBC Kredit MMC
Səhmdar Kapitalında Dəyişikliklər Haqqında Hesabat

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Nizamnamə kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi səhmdar kapitalı
1 yanvar 2009-cu il tarixinə qalıq	8,453	132	8,585
2009-cu il üzrə cəmi məcmu gəlirlər	-	74	74
31 dekabr 2009-cu il tarixinə qalıq	8,453	206	8,659
2010-cu il üzrə cəmi məcmu gəlirlər	-	149	149
31 dekabr 2010 -cu il tarixinə qalıq	8,453	355	8,808

TBC Kredit MMC
Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti Haqqında Hesabat

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	2010	2009
Əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faizlər		3,683	3,208
Ödənilmiş faizlər		(672)	(618)
Ödənilmiş haqq və komissiyalar	17	(52)	(30)
Alınmış sair əməliyyat gəlirləri		10	52
İşçilər üzrə xərclər		(1,449)	(1,259)
Ödənilmiş inzibati və sair əməliyyat xərcləri		(885)	(936)
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(66)	(11)
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti		569	406
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklər			
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslarda xalis artım/(azalma)		(2,642)	1,875
Digər banklardan alınacaq vəsaitlərdə xalis azalma/(artım)		190	(240)
Sair əməliyyat aktiv və öhdəliklərində xalis dəyişiklik		57	(74)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri		(1,826)	1,967
İnvestisiya fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Binalar və avadanlıqların alınması	10	(24)	(35)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	10	(13)	(5)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(37)	(40)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Borc götürülmüş sair vəsaitlərdə artım	13	2,404	(2,145)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		2,404	(2,145)
Məzənnə dəyişikliklərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri			
		(24)	1
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis artım/(azalma)		517	(218)
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri		766	984
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri		1,283	766

1 Giriş

TBC Kredit MMC-nin ("Şirkət") 31 dekabr 2010-cu il tarixində tamamlanan il üçün hazırkı maliyyə hesabatları Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına ("BMHS") uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Şirkət Azərbaycan Respublikasında təsis edilmişdir və bu ölkədə fəaliyyət göstərir. Şirkət, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılmış məhdud məsuliyyətli cəmiyyətdir.

Şirkətin baş müəssisəsi Gürcüstanın TBC Bankıdır. TBC Bank ASC-nin əsas səhmdarları Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı və TBC Holdings Ltd şirkətidir.

Əsas fəaliyyət növləri. Şirkətin əsas fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasında kommersiya kreditləşdirmə əməliyyatlarının həyata keçirilməsindən ibarətdir. Şirkət 7 dekabr 1999-cu il tarixində Shore Overseas Azərbaycan bank olmayan kredit təşkilatı kimi təsis edilmişdir və 7 aprel 2006-cı il tarixində SOA Kredit MMC kimi yenidən qeydiyyatdan keçmişdir. 28 iyul 2008-ci il tarixində SOA Kredit MMC-nin adı dəyişdirilərək TBC Kredit MMC olmuşdur. Şirkət Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən verilmiş məhdud bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

31 dekabr 2010-cu il tarixinə Şirkətin Azərbaycan Respublikasında 3 filialı (2009: 3 filial) və 69 nəfər işçisi (2009: 63 nəfər) vardır.

Şirkətin hüquqi ünvanı və fəaliyyət göstərdiyi yer. Şirkətin hüquqi ünvanı aşağıdakı kimidir:

Murtuza Muxtarov küçəsi 179
Bakı, Azərbaycan Respublikası

Əməliyyat valyutası. Hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ("AZN") əks olunmuşdur. Azərbaycan Manatı Azərbaycan Respublikasının rəsmi valyutasıdır.

31 dekabr 2010-cu il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində istifadə olunan əsas valyuta məzənnələri: 1 ABŞ dolları = 0.7979 AZN (31 dekabr 2009: 1 ABŞ dolları = 0.8031 AZN).

2 Şirkətin Əməliyyat Mühiti

Azərbaycan Respublikası. Azərbaycan Respublikasında inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatına xas xüsusiyyətlər, o cümlədən digər ölkələrdə sərbəst dönerli olmayan valyutanın mövcudluğu, nisbətən aşağı inflyasiya və sabit iqtisadi artım müşahidə olunmaqdadır.

Azərbaycan Respublikasının vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyində tez-tez müxtəlif şərhlər və dəyişikliklər baş verir. Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən bankların üzləşdiyi çətinliklərə müflisləşmə haqqında qanunvericiliyin gələcəkdə təkmilləşdirilməsi zərurəti, girovun qeydiyyatı və istifadəsi üzrə rəsmiləşdirilmiş prosedurların çatışmazlığı, eləcə də qanunvericilik və vergi sistemi ilə bağlı digər maneələr daxildir. Azərbaycan Respublikasında iqtisadi inkişafın gələcək perspektivləri Hökumətin həyata keçirdiyi iqtisadi, maliyyə və monetar islahatların effektivliyindən, eləcə də hüquqi, normativ və siyasi hadisələrin gedişatından xeyli dərəcədə asılıdır.

Qlobal və Azərbaycanın maliyyə bazarlarındakı son qeyri-sabitlik. 2007-ci ilin ortalarında yaranmış qlobal likvidliyin kəskin surətdə azalması ilə əlaqədar olaraq yaranmış qlobal maliyyə və iqtisadi böhran kapital bazarlarında maliyyələşdirmə səviyyəsinin aşağı düşməsinə, bank sektoru və iqtisadiyyatın bütün sahələrində likvidlik səviyyəsinin azalmasına və bəzən banklararası kredit dərəcələrinin artmasına və fond və valyuta bazarlarında çox yüksək dəyişkənliyə səbəb olmuşdur. Qlobal maliyyə bazarlarında baş verən qeyri-müəyyənliklər həmçinin Amerika Birləşmiş Ştatları, Qərbi Avropa və Rusiya və digər ölkələrdə bankların və digər təşkilatların müflisləşməsinə gətirib çıxarmışdır. Qlobal maliyyə böhranının tam təsirini proqnozlaşdırmaq və ya ona qarşı tədbirlər görmək çətinlik doğurur.

2 Şirkətin Əməliyyat Mühiti (davamı)

Şirkətin borcalanları maliyyə və iqtisadi mühitdə baş verən hadisələrdən zərər çəkə bilər və bu da öz növbəsində onların öhdəliklərini yerinə yetirmək qabiliyyətinə təsir göstərə bilər. Borcalanlar üçün qeyri-əlvərişli əməliyyat şərtləri rəhbərliyin pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə proqnozlarına, eləcə də maliyyə və qeyri-maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmənin müəyyən edilməsinə də təsir göstərə bilər. Rəhbərlik, mövcud məlumatlara əsasən dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi zamanı istifadə edilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə təxminlərin yenidən nəzərdən keçirilməsini lazımi şəkildə əks etdirmişdir.

Rəhbərlik maliyyə bazarlarında likvidliyin gələcəkdə azalması və valyuta və kapital bazarlarında qeyri-sabitliyin artmasının Şirkətin maliyyə vəziyyətinə təsirini dəqiq qiymətləndirmək iqtidarında deyil. Rəhbərlik, mövcud şəraitdə Şirkətin fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirlərin görüldüyünü hesab edir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi

Maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsinin əsasları. Hazırkı maliyyə hesabatları maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlə ilkin uçotu və mənfəət və zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə əks etdirilmiş maliyyə alətlərinin yenidən qiymətləndirilməsi istisna olmaqla, Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına ("BMHS") uyğun olaraq ilkin dəyər prinsipinə əsasən hazırlanmışdır. Bu maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot prinsipləri aşağıda göstərilir. Həmin uçot prinsipləri başqa cür göstərilmədiyi hallarda bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir (5 sayılı Qeydə baxın).

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları. Təsnifat formalarından asılı olaraq maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə və ya amortizasiya edilmiş dəyərlə əks etdirilir. Həmin qiymətləndirmə üsulları aşağıda əks etdirilir.

Ədalətli dəyər əməliyyatın həyata keçirilməsində maraqlı olan, yaxşı məlumatlandırılmış və bir birindən asılı olmayan alıcı və satıcı arasında aktivin mübadilə edilə bildiyi və ya öhdəliyin yerinə yetirildiyi məbləğdir. Ədalətli dəyər fəal bazarda alınıb satılan maliyyə aktivləri üzrə cari tələb qiymətini və maliyyə öhdəlikləri üzrə cari təklif qiymətini əks etdirir. Bazar riskləri qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilən aktiv və öhdəliklər ilə əlaqədar Şirkət qarşılıqlı surətdə əvəzləşdirilən risklər üzrə ədalətli dəyər göstəricilərinin müəyyən edilməsi üçün orta bazar qiymətlərindən istifadə edə bilər və xalis açıq mövqeyə müvafiq tələb və təklif qiyməti tətbiq edə bilər. Maliyyə aləti fəal bazarda o zaman sərbəst surətdə alınıb satıla bilən aktivlər kimi qəbul edilir ki, onların qiymətləri haqqında məlumat fond birjasında və ya digər maliyyə təşkilatından sərbəst və müntəzəm şəkildə əldə edilə bilsin və bu zaman həmin qiymətlər könüllü şəkildə bazar şərtləri çərçivəsində həyata keçirilən real və müntəzəm əməliyyatları əks etdirsin.

Bazar qiymətləri mövcud olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün pul axınlarının diskontlaşdırılması modelindən, könüllü şəkildə həyata keçirilən ən son əməliyyatlar haqqında məlumata əsaslanan modellər kimi qiymətləndirmə üsulları, eləcə də investisiya qoyulan müəssisələr haqqında maliyyə məlumatlarının təhlili istifadə edilir. Qiymətləndirmə üsulları müşahidə edilə bilən bazar məlumatları ilə dəstəklənməyən fərziyyələrin istifadə olunmasını tələb edə bilər. Bu fərziyyələrin hər-hansı birinin mümkün alternativ variantla əvəz edilməsi nəticəsində mənfəət, gəlir, aktiv və öhdəlik məbləğlərinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsinə səbəb olacaq hallar barədə məlumat hazırkı maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

İlkin dəyər alış tarixinə aktivi almaq üçün ödənilmiş pul vəsaitlərini və ya onların ekvivalentlərinin məbləğini və yaxud verilmiş digər resursların ədalətli dəyərini əks etdirir və *əməliyyat xərclərini* ehtiva edir. İlkin dəyərlə qiymətləndirmə yalnız bazar qiymətləri olmayan və ədalətli dəyəri etibarlı şəkildə ölçülə bilməyən pay alətlərindəki investisiyalara tətbiq edilir.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xərclər əməliyyatın həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri maliyyə xərclərinə daxil edilmir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (davamı)

Amortizasiya edilmiş dəyər əsas məbləğin ödənilməsi çıxılmaqla, lakin hesablanmış faizləri daxil etməklə, maliyyə aktivləri üçün isə dəyərsizləşmə zərərləri üzrə hər-hansı silinməni çıxmaqla aktivlərin ilkin dəyərini əks etdirir. Hesablanmış faizlərə ilkin uçot zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ödəniş məbləği üzrə hər-hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya edilmiş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salınmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın müvafiq maddələrinin balans dəyərində daxil edilir.

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi, təxmin edilən gələcək pul ödənişlərini və ya daxilolmaları (kreditlər üzrə gələcək zərərlər xaric olmaqla) maliyyə alətinin gözlənilən fəaliyyət müddəti ərzində və ya müvafiq hallarda daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırılan dəqiq dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişkən faiz dərəcəsi üzrə kredit spredini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişkən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişkən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinə diskont etmək üçün istifadə edilir. Bu cür mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir (gəlir və xərclərin uçotu siyasətinə baxın).

Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması. Mənfəət və zərər vasitəsilə ədalətli dəyerdə göstərilən ticarət qiymətli kağızları, derivativlər və sair maliyyə alətləri əvvəlcə ədalətli dəyerdə qeydə alınır. Bütün digər maliyyə alətləri, dövlət və dövlət təşkilatlarından alınmış kreditlər istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri də daxil olmaqla ədalətli dəyerdə qeydə alınır. İlkin uçot zamanı ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq əməliyyat qiyməti ilə sübut edilir. İlkin uçot zamanı yaranan mənfəət və ya zərər yalnız ədalətli dəyər ilə əməliyyat qiyməti arasında fərq olduqda qeydə alınır. Ədalətli dəyər eyni maliyyə aləti ilə aparılan digər cari bazar əməliyyatlarının müşahidəsi və yaxud həmin bazarlardan əldə edilən məlumatlara əsaslanan qiymətləndirmə üsulu ilə sübut edilir.

Qanunvericilik və ya ümumi qəbul edilmiş bazar qaydaları ilə müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində təchiz olunması nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin bütün digər alış və satışı ("müntəzəm" alış və satışı), Şirkətin maliyyə aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini qəbul etdiyi əməliyyat tarixində qeydə alınır. Alış üzrə bütün digər əməliyyatlar müəssisənin həmin maliyyə aləti üzrə müqavilə tərəfi olduqda qeydə alınır.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması. Şirkət aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərinin tanınmasını dayandırır: (a) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (b) Şirkətin maliyyə aktivlərindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını üzrə mülkiyyət hüququnu ötürdükdə və ya ötürülmə haqqında müqavilə bağladıqda və bu zaman (i) həmin aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürdükdə və ya (ii) bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin, həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda. Nəzarət qarşı tərəfin öz mülkiyyətində olan aktivi satış üzrə məhdudiyətlər qoymadan əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq üçün praktiki imkana malik olmadığı hallarda saxlanılır.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri pul vəsaitlərinin əvvəlcədən məlum olan məbləğinə asan çevrilə bilən və dəyərin cüzi dəyişməsi kimi riskə məruz qalan qoyuluşlardır. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə üç aydan az ödəniş müddətinə malik olan banklararası bütün depozitlər daxildir. Verilmə tarixində istifadəsi üç aydan çox müddətə məhdudlaşdırılmış vəsaitlər pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri amortizasiya edilmiş dəyərə əks etdirilir.

Digər banklardan alınacaq vəsaitlər. Digər banklardan alınacaq vəsaitlər təsbit edilmiş və ya müəyyən edilə bilən tarixlərdə qaytarılmaq şərtilə Şirkət tərəfindən müxbir banklara avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. Bu zaman, Şirkətin derivativ maliyyə alətləri ilə əlaqəsi olmayan və sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən debitor borcları üzrə alqı-satqı əməliyyatı aparmaq niyyəti olmur. Digər banklardan alınacaq vəsaitlər amortizasiya edilmiş dəyərə əks etdirilir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (davamı)

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar təsbit edilmiş və ya müəyyən edilə bilən tarixlərdə qaytarılmaq şərti ilə sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən qeyri-derivativ maliyyə alətləri ilə əlaqəsi olmayan debitor borclarının əldə edilməsi və ya yaradılması məqsədilə, Şirkət tərəfindən müştərilərə avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. Bu zaman Şirkətin həmin debitor borcları üzrə alqı-satqı əməliyyatı aparmaq niyyəti olmur. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar amortizasiya edilmiş dəyərlə əks etdirilir.

Dəyersizləşmiş maliyyə aktivləri ilə bağlı şərtlərə yenidən baxıldıqda, yenidən baxılmış şərtlər əvvəlki şərtlərdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənərsə, yeni aktiv əvvəlcə ədalətli dəyərdə uçota alınır.

Amortizasiya edilmiş dəyərlə qeydə alınan maliyyə aktivlərinin dəyersizləşməsi. Maliyyə aktivinin ilkin uçotundan sonra baş vermiş bir və ya bir neçə halın ("zərər halları") nəticəsində yaranmış və etibarlı şəkildə təxmin edilə bilən maliyyə aktivi və ya maliyyə aktivləri qrupu üzrə daxil olacaq pul vəsaitlərinin məbləğinə və ya dövrünə təsir göstərən dəyersizləşmə üzrə zərərlər il üzrə mənfiyyət və ya zərərə aid edilir. Ayrıca qiymətləndirilən maliyyə aktivi (əhəmiyyətindən asılı olmayaraq) ilə əlaqədar dəyersizləşmə üzrə zərərin baş verməsinə dair Şirkətdə obyektiv dəlil olmadıqda, həmin aktiv analoji kredit riskinə malik olan maliyyə aktivləri qrupuna aid edilir və dəyersizləşməyə görə birlikdə qiymətləndirilir. Maliyyə aktivinin dəyersizləşməsi məsələsinə baxarkən Şirkətin nəzərə aldığı əsas amillər həmin aktivin vaxtı keçmiş statusu və hər-hansı girov təminatının realizasiya oluna bilməsidir. Dəyersizləşmə üzrə zərərin baş verməsinə dair obyektiv əlamətlərin mövcud olmasını müəyyən edən əsas meyarlar aşağıda göstərilir:

- hər-hansı ödənişin gecikdirilməsi və bu zaman gecikdirilmiş ödənişin hesablaşma sistemlərindəki gecikmə ilə izah edilə bilməməsi;
- borcalanın əhəmiyyətli maliyyə çətinlikləri ilə üzvləşməsi və bunun Şirkətin borcalan haqqında maliyyə məlumatları ilə təsdiqlənməsi;
- borcalanın müflisləşməsi və ya onun maliyyə strukturunun yenidən təşkil edilməsi riskinə məruz qalması;
- borcalana təsir göstərən milli və ya yerli iqtisadi şəraitin dəyişməsi nəticəsində onun ödəniş statusunda mənfi dəyişikliklərin baş verməsi; və ya
- girovun dəyərinin bazar şərtlərinin pisləşməsi nəticəsində əhəmiyyətli dərəcədə aşağı düşməsi.

Aktivlər üçün dəyersizləşmə üzrə zərərlərin kollektiv şəkildə qiymətləndirilməsi məqsədilə maliyyə aktivləri analoji kredit risk xüsusiyyətlərinə əsasən qruplaşdırılır. Həmin xüsusiyyətlər qiymətləndirilən aktivlərin müqavilə üzrə şərtlərinə uyğun olaraq borcalanlar tərəfindən bütün məbləğlərin ödənilməsi qabiliyyətinin göstəricisi olmaqla, bu cür aktivlər qrupu üzrə gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin təxmin edilməsi üçün uyğundur.

Dəyersizləşməyə qarşı məcnu şəkildə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri qrupundakı pul vəsaitlərinin gələcək hərəkəti, həmin aktivlərlə bağlı müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinə, keçmişdə baş vermiş zərər halları nəticəsində yaranacaq vaxtı keçmiş borcların həcminə dair rəhbərlikdə mövcud olan statistika və vaxtı keçmiş borcların geri qaytarılması nailiyyətinə əsasən müəyyən edilir. Keçmiş dövrlərə təsir göstərməyən cari şəraitin təsirini əks etdirmək və cari dövrdə mövcud olmayan keçmiş hadisələrin təsirini aradan qaldırmaq məqsədilə, keçmiş illərin statistikasını müşahidə edilə bilən cari məlumatlara əsasən tənzimlənir.

Amortizasiya edilmiş dəyərlə əks etdirilən dəyersizləşmiş maliyyə aktivi ilə bağlı şərtlərə yenidən baxılarsa və ya bu şərtlər borcalanın və yaxud borcverənin maliyyə vəziyyətindəki çətinliklərə görə dəyişərsə, dəyersizləşmənin uçotu şərtlərin dəyişməsindən əvvəlki effektiv faiz dərəcəsinə əsaslanır.

Aktivin balans dəyərini effektiv faiz dərəcəsi ilə diskont edilmiş gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyərinə (kreditlər üzrə baş verməmiş gələcək zərərlər istisna olmaqla) silmək üçün aktivlər üçün dəyersizləşmə üzrə zərərlər ehtiyat hesablarında qeydə alınır. Girov qoyulmuş maliyyə aktivi üzrə təxmin edilən gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyərinin hesablanması girovun alınması və satılması ilə bağlı məsələlər çıxılmaqla, girov nəticəsində yaranan bilən (girovun olub-olmaması ehtimal edildikdə) pul vəsaitlərinin hərəkətinə əks etdirir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (davamı)

Dəyərsizləşmə üzrə zərərin məbləği sonrakı dövrdə baş vermiş hadisəyə görə azalarsa və həmin azalma obyektiv olaraq zərərin qeydə alınmasından sonra baş vermiş hadisəyə (məsələn, borcalanın kredit reytinginin artması kimi) aid edilərsə, əvvəl qeydə alınmış dəyərsizləşmə üzrə zərər mənfəət və ya zərər hesabına yaradılmış ehtiyata düzəliş etməklə bərpa edilir.

Aktivlər qaytarıla bilmədikdə onlar, aktivin və ya onun hissəsinin bərpa olunması üçün bütün zəruri prosedurların tamamlanmasından və zərərin məbləğinin müəyyən edilməsindən sonra müvafiq zərər ehtiyatından silinir.

Binalar və avadanlıqlar. Binalar hər hansı yığılmış amortizasiya və ehtiyac yaranarsa dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, ilkin dəyərdə uçota alınır.

Baş çatdırılmamış tikinti işləri lazım olduqda dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatı çıxmaqla, ilkin dəyərdə qeydə alınır. İlkin dəyərə müvafiq aktivlərin tikintisinin maliyyələşdirilməsi üçün xüsusi və ümumi borc vəsaitlərinin alınması ilə əlaqədar borc vəsaitləri üzrə xərclər daxildir. Tikinti işləri tamamlandıqdan sonra həmin aktivlər müvafiq binalar və avadanlıqlar kateqoriyasına köçürülür və balans dəyərində uçota alınır. Baş çatdırılmamış tikintilər üçün tikinti işləri başa çatdırılmayana qədər amortizasiya hesablanmır.

Binalar və avadanlıqların bütün digər növləri lazım olduqda yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə üzrə zərəri çıxmaqla (əgər varsa), ilkin dəyərdə qeydə alınır.

Kiçik həcmli təmir və istismar xərcləri çəkildiyi zaman xərcə silinir. Binalar və avadanlıqların əsas hissələrinin əvəz edilməsi xərcləri əvəz edilmiş hissələr balansdan silindikdə kapitallaşdırılır.

Binalar və avadanlıqlar dəyərsizləşdikdə, onlar binalar və avadanlıqların istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyər ilə satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdən daha yüksək olan dəyərə silinir. Aktivin balans dəyərindəki azalma mənfəət və zərəre aid edilir. Aktivin istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyərin və ya satış xərcləri çıxılmaqla, onun ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi üçün istifadə edilən təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə əvvəlki dövrlərdə hər-hansı aktiv üçün qeydə alınmış dəyərsizləşmə üzrə zərərlər bərpa edilir.

Binalar və avadanlıqların satışından yaranan mənfəət və ya zərər, gəlir məbləği və balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və mənfəət və ya zərəre daxil edilir.

Amortizasiya. Torpaq üçün amortizasiya hesablanmır. Digər əsas vəsaitlər üzrə amortizasiya düz xətt metoduna, yeni əsas vəsaitlərin aşağıda göstərilən təxmini faydalı xidmət müddəti ərzində aktivlərin ilkin dəyərini və ya yenidən qiymətləndirilmiş dəyərini onların qalıq dəyərində azaltmaqla hesablanır:

Binalar	50 il;
Kompüter və rabitə avadanlıqları	4 - 5 il;
Mebel, qurğular və sair	5 - 10 il;
Nəqliyyat vasitələri	4 - 5 il; və
İcareyə götürülmüş aktivlərin yaxşılaşdırılması	müvafiq lizinq müqaviləsinin müddəti ərzində

Aktiv faydalı istifadə müddətinin sonunda nəzərdə tutulan vəziyyətə uyğun olduqda, onun satışı ilə bağlı ehtimal olunan xərclər çıxıldıqdan sonra, Şirkət tərəfindən əldə oluna biləcək qiymətləndirilmiş məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Şirkət aktivi onun fiziki istismar müddətinin sonuna qədər istifadə edəcəyini gözlədikdə, aktivin qalıq dəyəri sıfır bərabər olur. Aktivlərin qalıq dəyəri və faydalı xidmət müddəti hər hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir və lazım olduqda dəyişdirilir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər. Şirkətin bütün qeyri-maddi aktivləri müəyyən faydalı xidmət müddətinə malik olmaqla əsasən kapitallaşdırılmış proqram təminatından ibarətdir.

Proqram təminatı üzrə əldə edilmiş lisenziyalar, patentlər və ticarət markaları həmin proqram təminatının alınması və tətbiq edilməsi üçün çəkilmiş xərclərin əsasında kapitallaşdırılır. Şirkət tərəfindən nəzarət olunan identifikasiya edilə bilən unikal proqram təminatı ilə birbaşa əlaqəli olan tərtibat xərcləri, çəkilmiş xərclərdən artıq olan əlavə iqtisadi səmərə gətirəcəyi halda qeyri-maddi aktivlər kimi tanınır. Kapitallaşdırılmış xərclərə proqram təminatını tərtib edən işçilərə sərf olunan xərclər və ümumi təsərrüfat xərclərinin müvafiq hissəsi daxildir. Proqram təminatı ilə əlaqədar bütün sair xərclər (məsələn, texniki dəstək xərcləri) çəkildiyi zaman xərcə silinir. Kapitallaşdırılmış proqram təminatı təxmin edilən faydalı xidmət müddəti (5-10 il) ərzində düz xətt metoduna əsasən amortizasiya olunur.

Əməliyyat lizinqi. Şirkət lizinqalan qismində çıxış etdikdə və lizinq obyektlərinin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar risk və gəlirlər lizinqverən tərəfindən Şirkətə ötürülmədikdə, əməliyyat lizinqi müqavilələri üzrə cəmi ödənişlər lizinqin müddəti ərzində düz xətt metoduna əsasən mənfəət və ya zərərə aid edilir.

Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər. Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər, müxtəbir banklar tərəfindən Şirkətə nağd pul və ya sair aktivlər verildiyi andan qeydə alınır. Qeyri-derivativ maliyyə öhdəlikləri amortizasiya edilmiş dəyərlə əks etdirilir. Şirkət verdiyi borcları geri aldıqda, həmin borc öhdəlikləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan silinir və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş məbləğ arasındakı fərq borcun ödənilməsi üzrə yaranan gəlir və ya xərclərə aid edilir.

Borc götürülmüş sair vəsaitlər. Borc götürülmüş sair vəsaitlərə rezident və qeyri-rezident banklar tərəfindən sabit ödəmə müddəti və sabit və ya dəyişkən faiz dərəcələri ilə verilmiş kreditlər daxildir. Borc götürülmüş sair vəsaitlər amortizasiya edilmiş dəyərlə əks etdirilir.

Mənfəət vergisi. Mənfəət vergisi hazırkı maliyyə hesabatlarında Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş qanunvericiliyinə uyğun olaraq göstərilmişdir. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarətdir və bu və ya digər dövrdə vergi təsiri bilavasitə sair məcmu gəlirlərdə qeydə alınan əməliyyatlar istisna olmaqla, məcmu gəlirlərdə qeydə alınır.

Cari mənfəət vergisi, cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət ilə əlaqədar vergi orqanlarına ödəniləcək və ya onlardan geri alınacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda təxmini göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər inzibati və əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədləri üçün onların balans dəyəri arasında yaranan keçmiş illərin vergi zərəri və bütün müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır. İlkin uçot zamanı istisna hal olaraq, əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmirsə, aktiv və öhdəliyin ilkin qeydə alınması nəticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanmır (biznes birləşməsi halları istisna olmaqla). Təxirə salınmış vergi qalıqları, qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə əsasən müvəqqəti fərqlərin qaytarılacağı və ya keçmiş illərdən yığılmış vergi zərərlərinin istifadə ediləcəyi dövrdə tətbiq edilməli vergi dərəcələrindən istifadə etməklə hesablanır. Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri və keçmiş illərin vergi zərərləri o zaman hesablanır ki, bu çıxılmaların realizasiya oluna bilməsi üçün gələcəkdə kifayət qədər vergiyə cəlb ediləcək mənfəətin mövcudluğu ehtimal edilsin.

Qeyri-müəyyən vergi mövqeləri. Şirkətin qeyri-müəyyən vergi mövqeləri rəhbərlik tərəfindən hər bir hesabat dövrünün sonunda qiymətləndirilir. Rəhbərlik qrupun vergi mövqeyinə vergi orqanları tərəfindən etiraz edildiyi halda, əlavə vergi öhdəliklərinin yaranmasını ehtimal etdikdə, vergi öhdəlikləri nəzərə alınmır. Bu cür qiymətləndirmə qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş vergi qanunvericiliyinin təfsirinə və bu məsələlərə dair hər hansı məhkəmə və ya digər qurumların məlum qərarlarına əsasən aparılır. Mənfəət vergisi istisna olmaqla, cərimələr, penyalar və vergilər üzrə öhdəliklər hesabat dövrünün sonunda öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan xərclərə dair rəhbərliyin ən yaxşı təxminləri əsasında uçota alınır.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (davamı)

Dividendlər. Dividendlər elan edildikləri dövrdə kapitalda əks etdirilir. Hesabat dövrünün başa çatmasından sonra, lakin maliyyə hesabatlarının imzalanmasından əvvəl elan edilmiş dividendlər haqqında məlumat "hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr" Qeydində açıqlanır. Mənfəətdən dividendlər və sair ödənişlər Şirkətin yerli qanunvericiliyə uyğun hazırlanmış maliyyə hesabatlarına əsasən həyata keçirilir. Azərbaycan qanunvericiliyində cari ilin xalis mənfəəti bölüşdürmənin əsası kimi müəyyən edilir.

Gəlir və xərclərin uçotu. Bütün borc alətləri üzrə faiz gəlirləri və xərcləri məcmu gəlirlər haqqında hesabatda effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablama metodu ilə qeydə alınır. Bu metoda əsasən, faiz gəlirləri və xərclərinə müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün komissiya və haqlar, sövdələşmə xərcləri, eləcə də bütün digər mükafat və ya güzəştlər daxildir.

Effektiv faiz dərəcəsinə aid olan komissiya haqlarına maliyyə aktivinin yaradılması və ya alınması, yaxud maliyyə öhdəliyinin (məsələn, ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, zamanətlərin və ya girovun dəyərləndirilməsi və qeydə alınması, maliyyə alətinin təqdim edilməsi şərtlərinin razılaşdırılması və sövdələşmə sənədlərinin hazırlanması haqları) buraxılması ilə əlaqədar alınmış və ya ödənilmiş komissiya haqları daxildir. Bazar faiz dərəcələri ilə kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlik üçün Şirkət tərəfindən alınmış komissiya haqları, Şirkətin xüsusi kredit müqaviləsini imzalayacağı ehtimal edildikdə və kreditin verilməsindən sonra qısa müddət ərzində onun realizasiyasını planlaşdırmadıqda effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi hesab edilir. Şirkət, kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlikləri mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərle qeydə alınan maliyyə öhdəlikləri kimi təsnifləşdirmir.

Kreditlərin və sair borc alətlərinin vaxtında qaytarılması ilə bağlı şübhə yarandıqda, onlar dəyərsizləşmə məbləğinin müəyyən edilməsi məqsədilə gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin diskontlaşdırılması üçün istifadə edilən effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanmış faiz gəlirlərini əks etdirməklə bərpa dəyərində qədər azaldılır.

Bütün digər komissiya gəlirləri, sair gəlirlər və sair xərclər adətən göstərilməli olan ümumi xidmətlərdə faktiki göstərilmiş xidmətlərin payı kimi müəyyən edilmiş konkret əqdin tamamlanma dərəcəsi ilə asılı olaraq hesablama metodu ilə qeydə alınır. Sindikatlaşdırılmış kreditlər üzrə komissiya haqları, sindikatlaşdırma başa çatdıqda və Şirkət kredit paketinin hər-hansı hissəsini özündə saxlamadıqda və ya paketin bir hissəsini əqdin digər iştirakçıları kimi eyni effektiv faiz dərəcəsi ilə özündə saxladıqda gəlir kimi əks etdirilir.

Üçüncü tərəflər üçün əqdlərin təşkili üzrə komissiya gəlirləri (məsələn, kreditlərin, səhmlərin və digər qiymətli kağızların alınması və yaxud qeyd olunan əməliyyatlar nəticəsində əldə edilmiş müəssisələrin alqısı və ya satışı) əqd başa çatdıqda qeydə alınır. İnvestisiya portfelinin idarə olunması və digər idarəetmə və məsləhət xidmətləri üzrə komissiya gəlirləri xidmətlərin göstərilməsinə dair müqavilələrin şərtlərinə uyğun olaraq adətən sərf edilmiş vaxta proporsional şəkildə əks etdirilir. İnvestisiya fondlarının aktivlərinin idarə olunması üzrə komissiya gəlirləri bu cür xidmətlərin göstərildiyi dövr ərzində göstərilmiş xidmətlərə proporsional şəkildə qeydə alınır. Eyni prinsip əmlakın idarə edilməsi, maliyyə planlaşdırması və uzun müddət ərzində davamlı olaraq göstərilən depozitari xidmətləri üçün tətbiq edilir.

Xarici valyutanın çevrilməsi. Şirkətin funksional və əməliyyat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan Manatıdır ("AZN").

Monetar aktiv və öhdəliklər, ARMB-nin müvafiq hesabat tarixinə qüvvədə olan rəsmi valyuta məzənnəsinə əsasən Şirkətin funksional valyutasına çevrilir. Xarici valyuta ilə əməliyyatların həyata keçirilməsi və ilin sonuna ARMB-nin rəsmi valyuta məzənnəsi ilə xarici valyutada ifadə olunan monetar aktiv və öhdəliklərin Şirkətin funksional valyutasına çevrilməsi nəticəsində yaranan müsbət və mənfə məzənnə fərqləri mənfəət və zərərə aid edilir. İlin sonuna qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə yerli valyutaya çevrilmə qeyri-monetar maddələrə, o cümlədən pay alətlərinə tətbiq edilmir. Məzənnə dəyişikliklərinin pay qiymətli kağızlarının ədalətli dəyərində təsiri ədalətli dəyər üzrə yenidən qiymətləndirmə nəticəsində gəlir və ya xərclərin bir hissəsi kimi əks etdirilir.

31 dekabr 2010-cu il tarixinə xarici valyuta hesablarındakı qalıqların çevrilməsi üçün istifadə edilən valyuta məzənnələri aşağıdakı kimi olmuşdur: 1 ABŞ dolları = 0.7979 AZN və 1 Avro = 1.0560 AZN (2009: 1 ABŞ dolları = 0.8031 AZN və 1 Avro = 1.1499 AZN).

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (davamı)

Əvəzləşdirmə. Maliyyə aktiv və öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi və xalis məbləğin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda daxil edilməsi, qeydə alınmış məbləğlərin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüquq, eləcə də əvəzləşdirməni aparmaq və ya eyni zamanda aktivini realizasiya edərək öhdəliyi ödəmək niyyəti mövcud olduğu hallarda həyata keçirilə bilər.

İşçilərə sərf olunan xərclər və müvafiq ayırmalar. Əmək haqları, məvaciblər, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və bülətenlər üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar Şirkətin işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlər göstərildikdə hesablanır.

4 Uçot Siyasətinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Ehtimallar və Mülahizələr

Şirkət növbəti maliyyə ili ərzində hesabatlarda əks etdirilən məbləğlərə və aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində təsir göstərən təxminlər və fərziyyələr irəli sürür. Həmin təxminlər və fərziyyələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik həmçinin peşəkar mülahizələr və təxminlər irəli sürür. Maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti maliyyə ili ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Kreditlər və avansların dəyərsizləşməsi üzrə zərər. Şirkət müntəzəm olaraq kredit portfeli üzrə dəyərsizləşmənin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün onu təhlil edir. Dəyərsizləşmə üzrə zərərin mənfəət və zərər hesabında əks etdirilməsini müəyyən edərkən, Şirkət kredit portfelində konkret bir kreditin dəyərində azalmanın müşahidə edilməsindən əvvəl kredit portfeli üzrə pul vəsaitlərinin təxmin edilən hərəkətində ölçülə bilən azalmanı əks etdirən nəzərə çarpan əlamətlərin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün peşəkar mülahizələr irəli sürür. Bu göstəricilərə, qrupdakı borcalanların ödəniş statusunda və ya qrupdakı aktivlər üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi ilə əlaqədar ölkə səviyyəsində və ya yerli iqtisadi şərtlərdə mənfəi dəyişikliyin olduğunu əks etdirən müşahidə edilə bilən məlumatlar daxildir. Rəhbərlik gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin proqnozlaşdırılması üçün istifadə edilən kredit portfelindəki aktivlər ilə analoji kredit riskinə və dəyərsizləşmə üzrə obyektiv əlamətlərə malik aktivlər ilə əlaqədar əvvəlki ilin zərərləri haqqında məlumata əsaslanan təxminlər tətbiq edir. Gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin məbləğini və müddətini təxmin edərkən istifadə edilən metodologiya və mülahizələr, təxmini və həqiqi zərərlər arasındakı hər hansı fərqi azaltmaq məqsədilə müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların 5%-i ödəmə müddətindən bir ay gec və ya tez ödənilərsə, həmin kreditlər üzrə ehtiyat təxminən 14 min AZN (2009: 11 min AZN) artıq və ya az olardı.

Vergi qanunvericiliyi. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə məruz qalır. 19 sayılı Qeydə baxın.

Təxirə salınmış vergi aktivinin uçotu. Uçota alınmış təxirə salınmış xalis vergi aktivini vergiyə cəlb olunan gəlirdən gələcək çıxılmalar vasitəsilə əldə olunan mənfəət vergisi məbləğlərindən ibarətdir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeydə alınır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivini müvafiq vergi faydasının realizasiya oluna biləcəyi zaman qeydə alınır. Vergiyə cəlb olunan gələcək mənfəətin və gələcəkdə yaranması ehtimal edilən vergi faydası məbləğinin müəyyən edilməsi rəhbərlik tərəfindən hazırlanmış ortamüddətli biznes planına və onun ekstrapolyasiya nəticələrinə əsaslanır. Biznes-plan rəhbərliyin şəraitə adekvat olan təxminlərinə əsaslanır.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin uçotu. Şirkət öz fəaliyyəti gedişində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. 39 sayılı BMS-ə uyğun olaraq maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərdə uçota alınmalıdır. Lakin, həmin əməliyyatların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələrində həyata keçirilməsini müəyyən etmək məqsədilə bu cür əməliyyatlar üçün fəal bazar mövcud olmadıqda peşəkar mülahizələrdən istifadə etmək lazım gəlir. Mülahizələrin irəli sürülməsinin əsasını əlaqəli olmayan tərəflərlə analoji əməliyyatların qiymətinin müəyyən edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili təşkil edir.

Fasiləsiz fəaliyyət prinsipi. Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarını fasiləsiz fəaliyyət prinsipinə əsasən hazırlamışdır. Belə bir mülahizə irəli sürərkən rəhbərlik Şirkətin maliyyə vəziyyətini, mövcud planları, əməliyyatların gəlirliliyini və maliyyə resurslarından istifadəni nəzərə almış və son maliyyə böhranının Şirkətin gələcək əməliyyatlarına təsirini təhlil etmişdir.

4 Uçot Siyasətinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Ehtimallar və Mülahizələr (davamı)

22 sayılı Qeyddə göstəriləni kimi, 31 dekabr 2010-cu il tarixinə Şirkət müddətli borc öhdəlikləri üzrə kredit müqaviləsində nəzərdə tutulan bütün xüsusi şərtlərə riayət etmişdir.

5 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi

(a) 1 yanvar 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minmiş standartlar

Aşağıdakı yeni standartlar və onlara dair şərhlər 1 yanvar 2010-cu il tarixindən Şirkət üçün qüvvəyə minmişdir:

BMHŞK 17, Nağd olmayan aktivlərin səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi (1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu şərh, nağd olmayan aktivlərin səhmdarlara dividend şəklində ödənilməsi zamanı uçot qaydasını əks etdirir. Müəssisə, nağd olmayan aktivlərin dividend şəklində səhmdarlara ödənilməsi öhdəliyini bölüşdürülməyə aktivlərin ədalətli dəyərində qiymətləndirməlidir. Bölüşdürülmüş nağd olmayan aktivlərin silinməsindən yaranan gəlir və ya zərər müəssisə tərəfindən dividendlər ödənildikdən sonra mənfəət və ya zərərdə qeydə alınmalıdır.

BMHŞK 18, Müştərilər tərəfindən təqdim edilmiş aktivlərin köçürülməsi (1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu şərh, müştərilər tərəfindən təqdim edilmiş aktivlərin köçürülməsini, xüsusilə aktiv anlayışının meyarlarına riayət olunması hallarını; aktivin uçotu və ilkin uçot zamanı onun dəyərinin qiymətləndirilməsini; ayrıca identifikasiya edilə bilən xidmətlərin (köçürülmüş aktivin əvəzində bir və ya daha çox xidmətlər) müəyyən edilməsi; gəlirin uçotu və müştərilər tərəfindən təqdim edilmiş aktivlərin köçürülməsinin uçotu qaydasını əks etdirir.

BMS 27, Konsolidasiya edilmiş və fərdi maliyyə hesabatları (2008-ci ilin yanvar ayında yenidən işlənmişdir; 1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş BMS 27 şirkətdən ümumi gəlirlərin baş müəssisə sahiblərinə və nəzarət olunmayan pay sahiblərinə (bundan əvvəl "azlığın payı") aid edilməsini tələb edir (hətta nəzarət olunmayan pay üzrə nəticələrin kəsir olduğu təqdirdə) (əvvəlki standart əksər hallarda artıq zərərlərin baş müəssisənin sahiblərinə aid edilməsini tələb edirdi). Bundan əlavə, yenidən işlənmiş standartda göstərilir ki, baş müəssisənin törəmə müəssisədəki iştirak payında nəzarətin itirilməsi ilə nəticələnməyəcək dəyişikliklər səhm alətləri üzrə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Standart həmçinin törəmə müəssisə üzrə nəzarətin itirilməsi nəticəsində yaranan hər hansı mənfəət və zərərin müəssisə tərəfindən qiymətləndirilməsini müəyyənləşdirir. Nəzarətin itirildiyi tarixdə keçmiş törəmə müəssisədə saxlanılmış investisiyalar ədalətli dəyərle ölçülməlidir.

Şirkət 1 yanvar 2010-cu il tarixindən nəzarətin və ya əhəmiyyətli təsirin itirilməsinin uçota alınması ilə bağlı uçot siyasətini dəyişdirmişdir.

Əvvəllər Şirkətin müəssisə üzərində nəzarəti və ya əhəmiyyətli təsiri itdikdə, investisiyaların nəzarətin və ya əhəmiyyətli təsirin itmə tarixinə balans dəyəri saxlanılan iştirak paylarının assosiasiya olunmuş müəssisələr, bircə müəssisələr və ya maliyyə aktivləri kimi sonrakı uçotu məqsədlə istifadə edilən dəyərə çevrilirdi. Şirkət 1 yanvar 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra həyata keçirilmiş əməliyyatlara yeni uçot qaydaları tətbiq etmişdir. Bunun nəticəsində maliyyə hesabatlarında əvvəllər əks etdirilmiş məbləğlərə hər hansı düzəlişlərin aparılması zəruri olmamışdır.

BMHS 3, Müəssisələrin birləşməsi (2008-ci ilin yanvar ayında yenidən işlənmişdir; alış tarixi 1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan birinci illik hesabat dövrünün başlanğıcı və ya sonra olan müəssisələrin birləşməsi üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş BMHS 3 müəssisələrə nəzarət olunmayan iştirak paylarının əvvəlki BMHS 3 üsulundan (alıcının əldə edilmiş müəssisənin identifikasiya edilə bilən xalis aktivlərində proporsional payı) istifadə etməklə və ya ədalətli dəyərle qiymətləndirilməsi imkanı verir. Yenidən işlənmiş BMHS 3 müəssisələrin birləşməsində alış metodunun tətbiqi üzrə daha ətraflı təlimat verir. Qudvilə aid olan hissənin hesablanması məqsədilə, hər bir mərhələli alış prosesində bütün aktiv və öhdəliklərin ədalətli dəyərle qiymətləndirilməsi tələbi hesabatdan çıxarılmışdır. Bunun əvəzində alıcı müəssisələrin mərhələli birləşməsi zamanı satın alınan müəssisədə hər əvvəlki mərhələdə sahib olduğu payını alış tarixindəki ədalətli dəyərle yenidən qiymətləndirməli və yaranan gəlir və ya zərəri (əgər gəlir və ya zərər əldə edilmişdirsə) il üzrə mənfəət və zərər kimi əks etdirməlidir. Alış ilə bağlı xərclər müəssisələrin birləşməsi əməliyyatından ayrıca tanınacaq və qudvil kimi yox, xərc kimi uçota alınır. Alıcı şirkət alış tarixində alış ilə bağlı hər hansı şərti məbləğ üzrə öhdəliyi alış tarixində uçota almalıdır. Alış tarixindən sonra bu öhdəliyin dəyərindəki dəyişikliklər qudvilin təshih edilməsi yolu ilə deyil, tətbiq edilən digər BMHS-lərə uyğun olaraq uçota alınır.

5 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi (davamı)

Yenidən işlənmiş BMHS 3 yalnız bir neçə müəssisənin iştirakı ilə müəssisələrin birləşməsinə və təkcə müqavilə əsasında həyata keçirilmiş müəssisələrin birləşməsinə əhatə edir.

Qrup üzrə Pul Şəklində Səhm Əsasında Ödənişlər - BMHS 2, Səhm Əsasında Ödənişlər Standartına Dəyişikliklər (1 yanvar 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklərdə səhm əsasında ödənişlərin konsolidasiya edilmiş və ayrıca maliyyə hesabatlarında təsnifləşdirilməsi üsulları aydın şəkildə müəyyən edilir. Həmin dəyişikliklər qüvvədən düşmüş BMHŞK 8 və BMHŞK 11-də göstərilən təlimatları əks etdirir. Bu əlavələr standart üzrə şərhə əvvəllər nəzərdə tutulmayan planları əhatə etmək üçün BMHŞK 11-də verilmiş təlimatı daha ətraflı açıqlayır. Dəyişikliklərdə həmçinin, standarta əlavədə göstərilən anlayışların izahı verilir.

Müvafiq hecləşdirilən maddələr – BMS 39, Maliyyə alətləri: tanınması və qiymətləndirilməsi Standartına Dəyişiklik (1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə retrospektiv qaydada tətbiq edilməklə qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik hecləşdirilən risk və ya nağd pul axınlarının bir hissəsi üçün hecləşdirmə uçuğunun tətbiq edilə bilməsini müəyyən edən prinsiplərin ayrı-ayrı vəziyyətlərdə necə istifadə edildiyini göstərir.

BMHS 1, Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının ilk dəfə qəbul edilməsi (2008-ci ilin dekabr ayında edilmiş dəyişikliyi nəzərə alaraq, 1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan dövr üçün BMHS-ə uyğun hazırlanmış ilk maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir). Yenidən işlənmiş BMHS 1, istifadəçilərin Standarta edilmiş dəyişiklikləri başa düşməsi və mənimsəməsinə asanlaşdırmaq üçün əvvəlki versiyaya edilmiş struktur dəyişiklikləri ilə birlikdə öz məzmununu saxlamışdır.

BMHS-i İlk Dəfə Tətbiq Edən Müəssisələr üçün Əlavə İstisnalar – BMHS 1, BMHS-in İlk Dəfə Tətbiq Edilməsi Standartına Dəyişikliklər (1 yanvar 2010 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər tam xərc metodundan istifadə edən müəssisələrin neft və qaz aktivlərinin uçuğu ilə bağlı BMHS-ləri retrospektiv qaydada tətbiq etməkdən, həmçinin, qüvvədə olan icarə müqavilələrinə malik olan müəssisələrin həmin müqavilələri, müəssisələrin milli uçuq standartlarını tətbiq edəcəyi təqdirdə əldə edəcəkləri nəticələr ilə eyni olduqda, BMHŞK 4 "Müqavilədə İcarə Əlamətlərinin Mövcudluğunun Müəyyən Edilməsi" Şərhinə uyğun olaraq təsnifləşdirməkdən azad edir.

Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının təkmilləşdirilməsi (2009-cu ilin aprel ayında dərc edilmişdir; BMHS 2, BMS 38, BMHŞK 9 və BMHŞK 16-ya dəyişikliklər 1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir; BMHS 5, BMHS 8, BMS 1, BMS 7, BMS 17, BMS 36 və BMS 39-a dəyişikliklər 1 yanvar 2010 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Təkmilləşdirmələr aşağıdakı standartlara və onlara dair şərhələrə edilmiş əsaslı dəyişikliklər və düzəlişlərdən ibarətdir: müəssisələr tərəfindən ümumi nəzarət olunan əməliyyatlara qoyuluşlar və birgə müəssisələrin yaradılmasının BMHS 2-yə uyğun olmadığına aydınlaşdırılması; BMHS 5 və digər standartlarda satış üçün nəzərdə tutulan uzunmüddətli aktivlər (və ya silinmə qruplarının) və ya dayandırılmış əməliyyatlar üzrə məlumatların açıqlanması tələblərinin aydınlaşdırılması; BMHS 8-ə əsasən hesabət verilən bütün seqmentlər üzrə cəmi aktiv və öhdəliklərin qiymətləndirilməsi ilə bağlı hesabətin hazırlanması tələbi (yalnız bu cür məbləğlər müntəzəm olaraq rəhbər işçiyə təqdim edildikdə); müəssisənin öz pay alətləri hesabına yerinə yetirilmiş bəzi öhdəliklərin uzunmüddətli öhdəliklər kimi təsnifləşdirilməsi üçün BMS 1-ə dəyişikliyin edilməsi; yalnız aktivlərin uçuğa alınmasına təsir göstərən xərclərin investisiya fəaliyyəti kimi təsnifləşdirilməsi üçün BMS 1-ə dəyişikliyin edilməsi; hətta lizin müddətinin sonunda torpaq üzrə mülkiyyət hüququnu ötürmədən, bəzi uzunmüddətli torpaq lizinlərinin BMS 17-yə uyğun olaraq maliyyə lizinə kimi təsnifləşdirilməsi; müəssisənin prinsipal və ya agent qismində fəaliyyət göstərməsini müəyyən etmək üçün BMS 18-də əlavə təlimatın verilməsi; gəlir yaradan vahidin aktivlərin birləşməsindən əvvəl əməliyyat seqmentindən artıq olmayacağına BMS 36-da aydınlaşdırılması; müəssisələrin birləşməsi nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin ədalətli dəyərinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı BMS 38-ə dəyişikliyin edilməsi; (i) müəssisələrin birləşməsi ilə nəticələnə bilən opsiyon müqavilələrinin BMS 39-a daxil edilməsi, (ii) nağd pul axınlarının hecləşdirilməsi alətləri üzrə gəlir və ya zərərin səhmdar kapitalından il üzrə mənfəət və zərəre köçürülməsi müddətinin aydınlaşdırılması və (iii) hətta opsiyon icra edilərkən borcverənə dəymiş zərəre borcalan tərəfindən ödənildikdə, qabaqcadan ödəniş opsiyonunun əsas müqavilə ilə sıx əlaqəli olduğunu göstərmək üçün BMS 39-a dəyişikliyin edilməsi; ümumi nəzarət olunan əməliyyatlar zamanı əldə edilmiş müqavilələrdəki əlavə elementli derivativlər və birgə müəssisələrin yaradılmasının BMHŞK 9-a uyğun olmadığına aydınlaşdırılması; və hecinq alətlərinin özü hecləşdirilən xarici müəssisə tərəfindən saxlanıla bilməməsi haqqında məhdudiyətin BMHŞK 16-dan çıxarılması.

5 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi (davamı)

Bundan əlavə, törəmə müəssisə üzərində nəzarətin itirildiyi halda BMHS 5-ə əsasən maddələrin "satış üçün nəzərdə tutulan" kimi təsnifləşdirilməsini nəzərdə tutan 2008-ci ilin may ayında *Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının İllik Təkmilləşdirilməsi* çərçivəsində dərc edilmiş dəyişikliklər 1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlaya illik dövrlər üçün qüvvəyə minir.

Yuxarıda başqa cür göstərilmədiyi hallarda, hazırkı dəyişikliklər və şərhlər Şirkətin hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

(b) Standartların qüvvəyə minmə tarixinədək onlara edilmiş dəyişikliklər

Şirkət Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının illik təkmilləşdirilməsi prosesi çərçivəsində 2010-cu ilin may ayında dərc edilmiş BMS 1 "*Maliyyə hesabatlarının təqdimatı*" Standartına dəyişiklikləri qəbul etmişdir. Bu dəyişiklik səhmdar kapitalında dəyişikliklər haqqında hesabatın təqdim edilməsi və məzmunu ilə bağlı tələbləri əks etdirir. Səhmdar kapitalında dəyişikliklər haqqında hesabatda dövrün əvvəlinə və dövrün sonuna kapitalın hər bir komponenti üzrə balans dəyərinin üzvləşdirilməsi təqdim edilməlidir. Bununla kapitalın hər bir komponentinin ayrı-ayrı maddələri üzrə sair məcmu gəlirlərin maliyyə hesabatlarına qeydlərdə təhlil edilə bilməsinə görə hesabatın məzmunu sadələşdirilmişdir. 6 sayılı Qeydə baxın.

6 Yeni Uçot Qaydaları

Şirkətin 1 yanvar 2011-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün məcburi xarakter daşıyan və ya Şirkət tərəfindən əvvəllər tətbiq edilməyən bəzi yeni standartlar və onlara dair şərhlər dərc olunmuşdur.

Səhm emissiyalarının təsnifləşdirilməsi – BMS 32 Standartına dəyişiklik (8 oktyabr 2009-cu il tarixində dərc edilmişdir; 1 fevral 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik xarici valyutada ifadə olunan müəyyən səhm emissiyaları üzrə daxilolmaları maliyyə derivativləri kimi təsnifləşdirilməkdən azad edir.

BMS 24, Əlaqəli tərəflər barədə açıqlamalar standartına dəyişiklik (2009-cu ilin noyabr ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2011-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). 24 sayılı BMS 2009-cu ildə yenidən nəzərdən keçirilmiş və nəticədə: (a) əlaqəli tərəf anlayışı sadələşdirilmiş, onun mənası dəqiqləşdirilmiş və uyğunsuzluqlar aradan qaldırılmışdır və (b) dövlət müəssisələr barədə açıqlamaların təqdim edilməsi ilə bağlı tələblər qismən azad edilmişdir.

BMHŞK 19, Maliyyə öhdəliklərinin pay alətləri ilə ödənilməsi (1 iyul 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu şərh müəssisənin borc öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi üzrə şərtləri yenidən nəzərdən keçirdiyi və nəticədə borclu tərəfin qarşı tərəfə pay alətlərinin buraxılması hesabına öhdəliyin yerinə yetirildiyi hallarda uçot qaydasını müəyyən edir. Gəlir və ya zərər pay alətlərinin ədalətli dəyərinin borc öhdəliyinin balans dəyəri ilə müqayisəsi əsasında mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

Minimal maliyyələşdirmə tələbləri həcmində qabaqcadan ödənişlər – BMHŞK 14-ə Dəyişiklik (1 yanvar 2011-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik yalnız müəyyən edilmiş ödənişlərdən ibarət pensiya planları çərçivəsində minimal ödənişləri həyata keçirməli olan müəssisələrə aid edildiyi üçün məhdud təsirə malikdir. Dəyişiklik həmçinin, minimal maliyyələşdirmə tələblərinin tətbiq edildiyi pensiya planları üzrə könüllü ödənişlər ilə bağlı BMHŞK 14-ün nəzərdə tutulmayan nəticələrini aradan qaldırır.

BMHS-i ilk dəfə qəbul edən müəssisələrin BMHS 7-yə uyğun olaraq müqayisəli məlumatları açıqlamaq tələbindən məhdud həcmdə azad edilməsi – BMHS 1-ə Dəyişiklik (1 iyul 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik BMHS-i ilk dəfə qəbul edən müəssisələri 2009-cu ilin mart ayında BMHS 7 "Maliyyə Alətləri: Məlumatların Açıqlanması" Standartına edilmiş dəyişikliklərə uyğun olaraq müqayisəli məlumatları açıqlamaq tələbindən azad edir. BMHS 1-ə edilmiş bu dəyişiklik BMHS-i ilk dəfə qəbul edən müəssisələri BMHS 7-yə edilmiş düzəlişləri tətbiq edərkən istifadə olunan eyni azadolmalar ilə təmin edir.

6 Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

BMHS 9, "Maliyyə Alətləri Hissə 1: Təsnifləşdirmə və Qiymətləndirmə". 2009-cu ilin noyabr ayında dərc edilmiş BMHS 9 39 sayılı BMS-də maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və qiymətləndirilməsi bölmələrini əvəz edir. Onun əsas fərqləri aşağıda göstərilir. 2010-cu ilin oktyabr ayında BMHS 9 yenidən işlənmişdir. Yenidən işlənmiş BMHS 9 maliyyə öhdəliklərinin təsnifləşdirilməsini və qiymətləndirilməsini əhatə edir. Bu Standartın əsas fərqləri aşağıda göstərilir:

- Maliyyə aktivləri iki qiymətləndirmə kateqoriyasında təsnifləşdirilməlidir: ilkin qiymətləndirmədən sonra ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən aktivlər və ilkin qiymətləndirmədən sonra amortizasiya edilmiş dəyərlə qiymətləndirilən aktivlər. Təsnifləşdirmə ilə bağlı qərar ilkin uçot zamanı qəbul edilməlidir. Təsnifləşdirmə, müəssisənin maliyyə alətlərinin idarə edilməsi üzrə biznes modeldən və alət üzrə nağd pul axınlarının xüsusiyyətindən asılıdır.
- Maliyyə aləti yalnız borc aləti olduqda ilkin qiymətləndirmədən sonra amortizasiya edilmiş dəyərlə qiymətləndirilir. Eyni zamanda bu aktiv aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir: (i) müəssisənin biznes modelinin məqsədi aktivi saxlamaq yolu ilə onun yaratdığı nağd pul axınlarını əldə etməkdən ibarətdir və (ii) aktivin yaratdığı nağd pul axınları yalnız əsas məbləği və faiz ödənişlərini əks etdirir (yəni, maliyyə aləti yalnız 'kreditin ən sadə xüsusiyyətlərinə' malikdir). Bütün digər borc alətləri mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməlidir.
- Bütün pay alətləri ilkin qiymətləndirmədən sonra ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməlidir. Satış üçün nəzərdə tutulan pay alətləri mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməli və əks etdirilməlidir. Bütün digər pay qoyuluşları ilə bağlı ədalətli dəyərlə yenidən qiymətləndirmə üzrə realizasiya edilməmiş və realizasiya edilmiş gəlir və zərərlərin mənfəət və ya zərər kimi deyil, sair məcmu gəlirlər kateqoriyasında uçota alınması üçün ilkin uçot zamanı yekun seçim edilə bilər. Ədalətli dəyərlə yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir və xərclər mənfəət və ya zərəyə aid edilmir. Bu seçim hər bir maliyyə aləti üçün fərdi qaydada tətbiq edilə bilər. Dividendlər, investisiya üzrə gəlirləri əks etdirdiyinə görə mənfəət və ya zərər hesabında göstərilməlidir.
- Maliyyə öhdəliklərinin təsnifləşdirilməsi və qiymətləndirilməsi ilə bağlı BMS 39-un əksər tələbləri dəyişdirilmədən BMHS 9-a köçürülmüşdür. Əsas dəyişiklik mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərdə qeydə alınan maliyyə öhdəlikləri kateqoriyasına aid edilmiş daxili kredit riski üzrə dəyişikliklərin effektivliyinin müəssisələr tərəfindən sair məcmu gəlirlərin tərkibində açıqlanması tələbindən ibarətdir.

BMHS 9 1 yanvar 2013-cü il tarixindən məcburi şəkildə tətbiq edilir, lakin həmin standartın bu tarixdən əvvəl tətbiqinə icazə verilir. Hazırda Şirkət bu standartın tətbiqi nəticələrini, onun maliyyə hesabatlarına təsirini və tətbiq olunma tarixini nəzərdən keçirir.

Məlumatların açıqlanması – Maliyyə aktivlərinin ötürülməsi – BMHS 7-yə Dəyişiklik (2010-cu ilin oktyabr ayında dərc edilmişdir və 1 iyul 2011-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik maliyyə aktivlərinin ötürülməsi zamanı yaranan riskin həcminə dair məlumatların əlavə açıqlanmasını tələb edir. Həmin dəyişiklik şirkətin balansında olan qarşı tərəfə ötürülmüş maliyyə aktivlərinin növləri üzrə aşağıdakı məlumatların açıqlanması tələbini əhatə edir: aktivlə bağlı risk və faydaların xarakteri, dəyəri və təsviri. Eyni zamanda istifadəçiyə aktivlə bağlı maliyyə öhdəliyinin həcmi, eləcə də maliyyə aktivləri və onunla bağlı maliyyə öhdəliyi arasında qarşılıqlı əlaqəni anlamaq imkanı yaradan məlumatların açıqlanması zəruridir. Aktivin uçotu dayandırıldıqda, lakin şirkətin hələ də müəyyən risklərə məruz qaldığı və ötürülmüş aktivlə bağlı müəyyən faydalar əldə etmək iqtidarında olduğu təqdirdə, belə riskin həcmi istifadəçiyə aydın olması üçün əlavə məlumatların açıqlanması tələb olunur.

6 Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının təkmilləşdirilməsi (2010-cu ilin may ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2011-ci il tarixindən qüvvəyə minir). Təkmilləşdirmələr aşağıdakı standartlara və onlara dair şərtlərə edilmiş əsaslı dəyişikliklər və izahatlardan ibarətdir: yenidən işlənmiş BMHS 1-ə uyğun olaraq: (i) əvvəlki mühasibat qaydalarına uyğun olaraq hesablanmış balans dəyəri əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlər üzrə hər bir maddənin şərti hesablanmış dəyəri kimi istifadə edilə bilər (əgər həmin maddə əmsalların tənzimlənməsi tələbi ilə üzləşən əməliyyatlarda istifadə edilmişdirsə) (ii) müəyyən hadisənin nəticəsində yaranmış yenidən qiymətləndirmə BMHS-ə uyğun hazırlanmış ilk maliyyə hesabatlarının əhatə etdiyi dövr ərzində baş verməsindən asılı olmayaraq, əsas vəsaitlərin şərti hesablanmış dəyəri kimi istifadə oluna bilər və (iii) BMHS-i ilk dəfə tətbiq edən müəssisələr BMHS-ə uyğun birinci aralıq hesabatı ilə BMHS-ə uyğun birinci maliyyə hesabatları arasındakı müddət ərzində öz uçot siyasətinə və BMHS 1-də nəzərdə tutulan istisnalara dəyişiklik edərsə, həmin dəyişiklikləri izah etməlidir; yenidən işlənmiş BMHS 3-ə uyğun olaraq (i) mövcud iştirak paylarını əks etdirməyən və müəssisənin likvidasiyası halında xalis aktivlərdə proporsional həcmdə pay əldə etmək hüququ verməyən nəzarət olunmayan iştirak payı ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməlidir (BMHS-də başqa qiymətləndirmə üsulu nəzərdə tutulmadığı halda), (ii) müəssisələrin birləşməsi nəticəsində dəyişdirilməmiş və ya könüllü şəkildə dəyişdirilmiş səhm əsasında ödəniş şərtlərinə dair tövsiyələrin verilməsi və (iii) yenidən işlənmiş BMHS 3-ün (2008-ci ilin yanvar ayında dərc edilmişdir) qüvvəyə mindiyi tarixdən əvvəl baş vermiş müəssisələrin birləşməsi nəticəsində yaranan şərti ödənişlərin BMHS 3-ün əvvəlki versiyasının tələblərinə uyğun olaraq nəzərə alınması göstərilməlidir; yenidən işlənmiş BMHS 7 məlumatların açıqlanması sahəsində bəzi tələbləri dəqiqləşdirir, o cümlədən (i) maliyyə risklərinin xarakteri və səviyyəsi barədə məlumatın keyfiyyət və kəmiyyət açıqlamalarının qarşılıqlı əlaqəsinə xüsusi diqqət yetirilir (ii) şərtlərinə yenidən baxılmış və əks təqdirdə vaxtı keçmiş və ya dəyərsizləşmiş maliyyə aktivlərinin balans dəyərinin açıqlanması tələb olunmur (iii) girov təminatının ədalətli dəyəri ilə bağlı məlumatların açıqlanması tələbi onun maddi təsirinin açıqlanmasına dair daha ümumi tələb ilə əvəzlənmişdir; (iv) müəssisənin hesabat dövrü ərzində əldə edilmiş məbləği yox, hesabat tarixinə istifadə hüququndan məhrum edilmiş girov təminatının məbləğini açıqlaması aydınlaşdırılır; yenidən işlənmiş BMS 27 (2008-ci ilin yanvar ayında edilmiş dəyişiklikləri nəzərə alaraq) bu standartda edilmiş dəyişikliklər nəticəsində BMS 21, BMS 28 və BMS 31 standartlarında yaranan dəyişikliklər ilə bağlı keçid qaydalarını aydınlaşdırır; yenidən işlənmiş BMS 34-də yığcam aralıq maliyyə hesabatlarında açıqlanmalı olan əhəmiyyətli hadisələr və əməliyyatlara dair əlavə nümunələr, o cümlədən ədalətli dəyərlə qiymətləndirmə iyerarxiyasının səviyyələri arasında yerdəyişmələr, maliyyə aktivlərinin təsnifatındakı dəyişikliklər və ya müəssisənin maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinə təsir göstərən fəaliyyət şəraiti və iqtisadi vəziyyətdəki dəyişikliklər əks etdirilir; və yenidən işlənmiş BMHŞK 13 mükafatlandırma ilə bağlı ödənişlərin ədalətli dəyərinin qiymətləndirilməsi üsulunu müəyyənləşdirir. Şirkət 5 sayılı Qeyddə göstərilirdiyi kimi, vaxtından əvvəl qəbul etdiyi BMS 1 üzrə dəyişikliklər istisna olmaqla, bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir edəcəyini gözləmir.

Yuxarıda başqa cür göstərilmədiyi hallarda yeni standartlar və şərtlərin Şirkətin maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsiri gözlənilmir.

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

7 Pul Vəsaitləri və Onların Ekvivalentləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
Nağd pul	50	29
Digər banklardakı müxbir hesablar və overnayt depozitlər	1,233	341
Qısamüddətli depozitlər	-	396
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,283	766

31 dekabr 2010-cu il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Nağd pul	Qısamüddətli depozitlər	Müxbir hesablar	Cəmi
<i>Cari və dəyersizləşməmiş</i>				
Nağd pul	50	-	-	50
20 ən böyük Azərbaycan bankında	-	-	1,233	1,233
Cəmi cari və dəyersizləşməmiş	50	-	1,233	1,283

31 dekabr 2009-cu il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Nağd pul	Qısamüddətli depozitlər	Müxbir hesablar	Cəmi
<i>Cari və dəyersizləşməmiş</i>				
Nağd pul	29	-	-	29
5 ən böyük Azərbaycan bankında	-	-	51	51
20 ən böyük Azərbaycan bankında	-	396	290	686
Cəmi cari və dəyersizləşməmiş	29	396	341	766

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin coğrafi, valyuta, eləcə də ödəmə müddətləri və faiz dərəcələri üzrə təhlili 20 sayılı Qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 25 sayılı Qeyddə açıqlanır.

8 Digər Banklardan Alınacaq Vəsaitlər

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
Digər banklardakı cari müddətli yerləşdirmələr	50	240
Cəmi digər banklardan alınacaq vəsaitlər	50	240

31 dekabr 2010-cu il tarixinə digər banklardakı cari müddətli yerləşdirmələrə rezident bankda 2011-ci ilin fevral ayında ödənilmək şərti ilə illik 14% dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və hesabat tarixindən sonrakı dövrdə ödənilmiş iki qismüddətli depozit daxildir.

Digər banklardan alınacaq vəsaitlər təminatlıdır. 31 dekabr 2010-cu il tarixinə digər banklardan alınacaq vəsaitlərin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Digər banklardakı qismüddətli depozitlər	Cəmi
<i>Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş</i> - 20 ən böyük Azərbaycan bankında	50	50
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	50	50
Cəmi digər banklardan alınacaq vəsaitlər	50	50

31 dekabr 2010-cu il tarixinə digər banklardan alınacaq vəsaitlərin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərində bərabərdir. 31 dekabr 2010-cu il tarixinə digər banklardan alınacaq vəsaitlərin təxmin edilən ədalətli dəyəri 50 min AZN (2009: 240 min AZN) təşkil etmişdir.

Digər banklardan alınacaq vəsaitlərin coğrafi, valyuta, eləcə də ödəmə müddətləri və faiz dərəcələri üzrə təhlili 20 sayılı Qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 25 sayılı Qeyddə açıqlanır.

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
Korporativ kreditlər	1,941	1,364
İpoteka kreditləri	5,020	5,345
Ticarət kreditləri	3,316	2,626
İstehlak kreditləri	3,555	2,145
Xidmət sektoruna verilmiş kreditlər	1,613	1,411
İstehsal sektoruna verilmiş kreditlər	319	259
Kənd təsərrüfatı sektoruna verilmiş kreditlər	-	9
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(534)	(406)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	15,230	12,753

2010-cu il ərzində kredit portfelinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Korporativ kreditlər	İpoteka kreditləri	Ticarət kreditləri	İstehlak kreditləri	Xidmət və istehsal sektoruna verilmiş kreditlər	Kənd təsərrüfatı sektoruna verilmiş kreditlər	Cəmi
1 yanvar 2010-cu il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	26	85	65	71	159	-	406
İl ərzində ehtiyatın yaradılması/ (qaytarılması)	51	(61)	(16)	10	182	-	166
İl ərzində silinmiş ümitsiz borclar	-	-	-	-	(38)	-	(38)
31 dekabr 2010-cu il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	77	24	49	81	303	-	534

2009-cu il ərzində kredit portfelinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Korporativ kreditlər	İpoteka kreditləri	Ticarət kreditləri	İstehlak kreditləri	Xidmət və istehsal sektoruna verilmiş kreditlər	Kənd təsərrüfatı sektoruna verilmiş kreditlər	Cəmi
1 yanvar 2009-cu il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	22	50	53	40	73	-	238
İl ərzində ehtiyatın yaradılması	4	35	12	31	86	-	168
31 dekabr 2009-cu il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	26	85	65	71	159	-	406

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

Kredit portfelinin iqtisadi sektorlar üzrə bölgüsü aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010		2009	
	Məbləğ	%	Məbləğ	%
Fiziki şəxslər				
- ipoteka kreditləri	5,020	32%	5,345	41%
- ticarət kreditləri	3,316	21%	2,626	20%
- istehlak kreditləri	3,555	23%	2,145	16%
- xidmət sektoruna verilmiş kreditlər	1,613	10%	1,411	11%
- istehsal sektoruna verilmiş kreditlər	319	2%	259	2%
- kredit sektoruna verilmiş kreditlər	-	-	9	-
Cəmi fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər və avanslar	13,823	88%	11,795	90%
Istehsal	955	6%	903	6%
Ticarət	878	6%	331	3%
Xidmət	108	1%	130	1%
Cəmi hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər	1,941	12%	1,364	10%
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (ehtiyat ayırmalarından əvvəl)	15,764	100%	13,159	100%

31 dekabr 2010-cu il tarixinə Şirkətin kredit portfelində hər birinin ümumi kredit qalığı 5,254 min AZN olan 50 borcalanı olmuşdur ki, bu da ümumi kredit portfelinin 33%-ni təşkil edir (31 dekabr 2009: Şirkətin kredit portfelində hər birinin ümumi kredit qalığı 4,171 min AZN olan 50 borcalanı olmuşdur ki, bu da ümumi kredit portfelinin 32%-ni təşkil etmişdir).

31 dekabr 2010-cu il tarixinə girov təminatı haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Korporativ kreditlər	Ticarət kreditləri	İpoteka kreditləri	Xidmət və istehsal sektoruna verilmiş kreditlər	İstehlak kreditləri	Cəmi
Təminatlı kreditlər	-	-	-	-	741	741
Girovla təmin edilmiş kreditlər:						
- yaşayış sahəsi	1,875	1,460	5,020	1,273	1,017	10,645
- daşınan əmlak	66	1,856	-	659	165	2,746
- zəmanət məktubları	-	-	-	-	1,632	1,632
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	1,941	3,316	5,020	1,932	3,555	15,764

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

31 dekabr 2009-cu il tarixinə girov təminatı haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Ticarət kreditləri	Kənd təsərrüfatı sektoruna verilmiş kreditlər	İpoteka kreditləri	Xidmət və istehsal sektoruna verilmiş kreditlər	İstehlak kreditləri	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>							
Təminatlı kreditlər	-	-	-	-	-	899	899
Girovla təmin edilmiş kreditlər:							
- yaşayış sahəsi	768	1,699	9	3,609	1,240	826	8,151
- qiymətli metal	-	8	-	-	-	-	8
- daşınan əmlak	438	652	-	-	323	107	1,520
- zəmanət məktubları	158	267	-	1,736	107	313	2,581
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	1,364	2,626	9	5,345	1,670	2,145	13,159

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

31 dekabr 2010-cu il tarixinə kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Ticarət kreditləri	Kənd təsərrüfatı sektoruna verilmiş kreditlər	İpoteka kreditləri	Xidmət və istehsal sektoruna verilmiş kreditlər	İstehlak kreditləri
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>						
<i>Cari və dəyərsizləşməmiş</i>						
- İki ildən çox kredit tarixçəsinə malik olan iri borcalanlar	273	273	1,391	236	-	2,173
- İri yeni borcalanlar	324	2,023	1,474	284	341	5,446
- Orta həcmli müəssisələrə verilmiş kreditlər	79	131	702	116	369	1,397
- Kiçik həcmli müəssisələrə verilmiş kreditlər	59	637	1,226	556	2,673	5,151
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	1,735	3,064	4,793		3,383	14,167
<i>Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş</i>						
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	206	111	167	3	57	544
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	-	4	31	-	14	49
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	206	115	198	3	71	593
<i>Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər (ümumi məbləğ)</i>						
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	-	4	11	94	3	112
- ödənişin 91 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	-	112	1	194	27	334
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	-	21	17	449	71	558
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər (ümumi məbləğ)	-	137	29	737	101	1,004
Kreditlərin ümumi balans dəyəri	1,941	3,316	5,020	1,932	3,555	15,764
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(77)	(49)	(24)	(303)	(81)	(534)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	1,864	3,267	4,996	1,629	3,474	15,230

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

31 dekabr 2009-cu il tarixinə kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Ticarət kreditləri	Kənd təsərrüfatı sektoruna verilmiş kreditlər	İpoteka kreditləri	Xidmət və istehsal sektoruna verilmiş kreditlər	İstehlak kreditləri	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>							
<i>Cari və dəyərsizləşməmiş</i>							
- İki ildən çox kredit tarixçəsinə malik olan iri borcalanlar	160	87	9	185	122	-	563
- İri yeni borcalanlar	868	1,086	-	917	277	-	3,148
- Orta həcmli müəssisələrə verilmiş kreditlər	96	712	-	2,620	483	538	4,449
- Kiçik həcmli müəssisələrə verilmiş kreditlər	2	263	-	450	326	1,234	2,275
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	1,126	2,148	9	4,172	1,208	1,772	10,435
<i>Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş</i>							
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	238	180	-	853	189	208	1,668
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	-	143	-	240	-	28	411
- ödənişin 91 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	-	-	-	6	-	37	43
- ödənişin 181 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	-	-	-	-	-	10	10
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	-	-	-	-	-	-	-
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	238	323	-	1,099	189	283	2,132
<i>Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər (ümumi məbləğ)</i>							
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	-	-	-	51	273	10	334
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	-	99	-	22	-	14	135
- ödənişin 91 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	-	-	-	1	-	16	17
- ödənişin 181 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	-	56	-	-	-	41	97
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	-	-	-	-	-	9	9
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər (ümumi məbləğ)	-	155	-	74	273	90	592
Kreditlərin ümumi balans dəyəri	1,364	2,626	9	5,345	1,670	2,145	13,159
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(26)	(65)	-	(85)	(159)	(71)	(406)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	1,338	2,560	9	5,260	1,512	2,074	12,753

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

Şirkət BMS 39, *Maliyyə alətləri: tanınması və qiymətləndirilməsi*, Standartında nəzərdə tutulan portfel üzrə ehtiyatın yaradılması metodologiyasını tətbiq etmiş və baş vermiş, lakin hesabat dövrünün sonunda heç bir fərdi kredit üzrə konkret olaraq müəyyən edilməmiş dəyərsizləşmə zərərləri üçün portfel üzrə ehtiyat yaratmışdır. Şirkətin siyasəti kreditin dəyərsizləşməsinə dair konkret olaraq obyektiv dəlil müəyyən edilməyə qədər hər bir krediti "cari və dəyərsizləşməmiş" kateqoriyasına təsnifləməkdir. Bu siyasət və portfelin dəyərsizləşməsi metodologiyasının tətbiqi ilə əlaqədar olaraq dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlərin ümumi məbləğindən artıq olmuşdur. Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat kollektiv və fərdi kreditlər üçün yaradılmışdır.

Kreditin dəyərsizləşməsinə müəyyən edərək Şirkətin nəzərə aldığı əsas amillər onun vaxtı keçmiş statusu və müvafiq girov təminatının (əgər varsa) dəyərini realizasiya etmək imkanındır. Bunun əsasında yuxarıdakı cədvəldə fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlərin ödəmə müddətləri üzrə təhlili göstərilir.

31 dekabr 2010-cu il tarixinə vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş kreditlər və fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər üzrə təminatın ədalətli dəyəri aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Ticarət kreditləri	Xidmət və istehsal sektoruna verilmiş kreditlər	İpoteka kreditləri	İstehlak kreditləri	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>						
<i>Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş kreditlər üzrə təminatın ədalətli dəyəri</i>						
- yaşayış sahəsi	605	517		381	216	1,719
<i>Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər üzrə təminatın ədalətli dəyəri</i>						
- yaşayış sahəsi		295		321	196	2,347
Cəmi	605	812		702	412	4,066

31 dekabr 2009-cu il tarixinə vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş kreditlər və fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər üzrə təminatın ədalətli dəyəri aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Ticarət kreditləri	Xidmət və istehsal sektoruna verilmiş kreditlər	İpoteka kreditləri	İstehlak kreditləri	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>						
<i>Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş kreditlər üzrə təminatın ədalətli dəyəri</i>						
- yaşayış sahəsi	205	441	170	1,005	311	2,132
<i>Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər üzrə təminatın ədalətli dəyəri</i>						
- yaşayış sahəsi	-	108	137	199	148	592
Cəmi	205	549	307	1,204	459	2,724

Hesabat dövrünün sonunda yaşayış sahəsinin ədalətli dəyəri şəhər və rayonlar üzrə daşınmaz əmlak bazarındakı qiymətlərin orta artımını nəzərə alaraq, kreditin verildiyi tarixdə Şirkətin kredit departamentinin işçiləri tərəfindən müəyyən edilmiş məbləğlərin indeksasiyası yolu ilə təxmin edilmişdir. Digər yaşayış sahələri və sair aktivlərin ədalətli dəyəri isə Şirkətin kredit departamenti tərəfindən Şirkətin və kənar təşkilatların təlimatlarına əsasən müəyyən edilmişdir.

TBC Kredit MMC**31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər****9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)**

31 dekabr 2010 və 31 dekabr 2009-cu il tarixlərinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların hər bir kateqoriyasının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərində bərabərdir. 31 dekabr 2010-cu il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların təxmin edilən ədalətli dəyəri 15,230 min AZN (2009: 12,753 min AZN) təşkil etmişdir. 23 sayılı Qeydə baxın.

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların faiz dərəcələri üzrə təhlili 20 sayılı Qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 25 sayılı Qeyddə açıqlanır.

10 Binalar, Avadanlıqlar və Qeyri-Maddi Aktivlər

	Qeyd	İcarəyə götürülmüş aktivlərin yaxşılaşdırılması	Ofis və kompüter avadanlığı	Mebel	Cəmi binalar və avadanlıqlar	Proqram təminatı üzrə lisenziyalar	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>							
1 yanvar 2009-cu il tarixinə dəyər		394	281	113	788	30	818
Yığılmış amortizasiya		(33)	(51)	(17)	(101)	(4)	(105)
1 yanvar 2009-cu il tarixinə balans dəyəri		361	230	96	687	26	713
Əlavələr		13	8	14	35	5	40
Silinmələr		-	(2)	(1)	(3)	-	(3)
Amortizasiya ayırmaları	18	(84)	(55)	(11)	(150)	(4)	(154)
31 dekabr 2009-cu il tarixinə balans dəyəri		290	181	98	569	27	596
31 dekabr 2009-cu il tarixinə dəyər		407	270	118	795	35	830
Yığılmış amortizasiya		(117)	(89)	(20)	(226)	(8)	(234)
31 dekabr 2009-cu il tarixinə balans dəyəri		290	181	98	569	27	596
Əlavələr		6	17	1	24	16	40
Silinmələr/Satışlar		-	-	-	-	(3)	(3)
Amortizasiya ayırmaları	18	(104)	(55)	(12)	(171)	(12)	(183)
31 dekabr 2010-cu il tarixinə balans dəyəri		192	143	87	422	28	450
31 dekabr 2010-cu il tarixinə dəyər		413	287	119	819	48	867
Yığılmış amortizasiya		(221)	(144)	(32)	(397)	(20)	(417)
31 dekabr 2010-cu il tarixinə balans dəyəri		192	143	87	422	28	450

31 dekabr 2010-cu il tarixinə qeyri-maddi aktivlər əsasən bank əməliyyatlarının yerinə yetirilməsi üçün istifadə olunan məlumatların elektron işlənməsi üzrə proqram təminatını və lisenziyaları əks etdirir.

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

11 Sair Maliyyə Aktivləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
Qabaqcadan ödənilmiş xidmət haqları – AYİB-ə təlim ödənişləri	2	17
Cəmi sair maliyyə aktivləri	2	17

31 dekabr 2010 və 31 dekabr 2009-cu il tarixlərinə sair maliyyə aktivlərinin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərində bərabərdir. 31 dekabr 2010-cu il tarixinə sair maliyyə aktivlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri 2 min AZN (2009: 17 min AZN) təşkil etmişdir. 23 sayılı Qeydə baxın.

12 Sair Aktivlər

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	31 dekabr 2010	31 dekabr 2009
Qabaqcadan ödənilmiş xərclər	41	71
Cəmi sair aktivlər	41	71

31 dekabr 2010-cu il tarixinə 41 min AZN məbləğində qabaqcadan ödənişlərə qabaqcadan ödənilmiş ofis xərcləri daxildir.

13 Borc Götürülmüş Sair Vəsaitlər

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	31 dekabr 2010	31 dekabr 2009
OPIC-dən borc götürülmüş vəsaitlər	8,064	5,022
AYİB-dən borc götürülmüş vəsaitlər	-	637
Hesablanmış ödəniləcək faizlər	32	21
Cəmi borc götürülmüş sair vəsaitlər	8,096	5,680

1 sentyabr 2004-cü il tarixində Şirkət ilə Xaricdə Özəl İnvestisiyalar Korporasiyası (OPIC) arasında Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın maliyyələşdirilməsi üçün 15 dekabr 2011-ci il tarixinə qədər 2,500,000 ABŞ dolları məbləğində kreditin alınmasına dair müqavilə imzalanmışdır. 15 dekabr 2006-cı il tarixində Şirkət 9 avqust 2016-cı il tarixinə ödənilmək şərtlə 7,500,000 ABŞ dolları məbləğində kredit almaq üçün kredit müqaviləsinə əlavə imzalamışdır. Hər bir ödəniş tarixində borcalan kreditin əsas hissəsinin qalığı üzrə müqavilədə nəzərdə tutulmuş faiz dərəcələrinə uyğun olaraq yarımillik qaydada hesablanmış faizləri ödəyəcəkdir. Şirkətin yuxarıda qeyd olunan sazişdə nəzərdə tutulan xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb edilir. 31 dekabr 2010-cu il tarixinə rəhbərlik Şirkət tərəfindən həmin xüsusi şərtlərə riayət olunduğunu hesab edir.

31 dekabr 2010 və 2009-cu il tarixlərində tamamlanan illər üzrə faiz dərəcələri bazar faiz dərəcələrinə uyğundur.

31 dekabr 2010 və 31 dekabr 2009-cu il tarixlərinə borc götürülmüş sair vəsaitlərin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərində bərabərdir. 31 dekabr 2010-cu il tarixinə borc götürülmüş sair vəsaitlərin təxmin edilən ədalətli dəyəri 8,096 min AZN (2009: 5,680 min AZN) təşkil etmişdir. 20 sayılı Qeydə baxın.

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

14 Sair Öhdəliklər

Sair öhdəliklərə aşağıdakılar daxildir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	31 dekabr 2010	31 dekabr 2009
Hesablanmış sair öhdəliklər	52	43
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	108	39
Ödəniləcək sair vergilər	-	11
Pensiya Fonduna ödənişlər	-	8
Cəmi sair öhdəliklər	160	101

15 Nizamnamə Kapitalı

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Nizamnamə kapitalı	Cəmi
1 yanvar 2009-cu il	8,453	8,453
31 dekabr 2009-cu il	8,453	8,453
31 dekabr 2010-cu il	8,453	8,453

2007-ci ilin dekabr ayında Gürcüstanın ən böyük kommersiya banklarından biri olan TBC Bank Səhmdar Cəmiyyəti Şirkətin nizamnamə kapitalına 6,424 min AZN məbləğində əlavə etmişdir. Beləliklə, Şirkətin nizamnamə kapitalında TBC Bankın payı 75% və ShoreBank International Ltd şirkətinin payı 25% təşkil etmişdir.

2010-cu il ərzində Şirkətin təsdiq edilmiş nizamnamə kapitalında dəyişiklik olmamışdır.

16 Faiz Gəlirləri və Xərcləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
Faiz gəlirləri		
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	3,683	3,235
Cəmi faiz gəlirləri	3,683	3,235
Faiz xərcləri		
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	684	618
Cəmi faiz xərcləri	684	618
Xalis faiz gəlirləri	2,999	2,617

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

17 Haqq və Komissiya Xərcləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
Haqq və komissiya xərcləri	52	30
Cəmi haqq və komissiya xərcləri	52	30

Haqq və komissiya xərcləri əsasən borc götürülmüş sair vəsaitlərlə bağlı əməliyyatlardan yaranır.

18 İnzibati və Sair Əməliyyat Xərcləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
İşçilərə sərf olunan xərclər	1,495	1,298
İcarə xərcləri	558	611
İl üzrə amortizasiya ayırmaları	183	154
Peşəkar xidmətlər	70	69
Rəbitə	68	58
Reklam və marketinq xidmətləri	58	40
Sair	131	156
Cəmi inzibati və sair əməliyyat xərcləri	2,563	2,386

İşçilərə sərf olunan xərclərə 252 min AZN (2009: 256 min AZN) məbləğində sosial sığorta ödənişləri daxildir.

19 Mənfəət Vergisi

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
Cari vergi xərci	81	36
Təxirə salınmış vergi krediti	(26)	(24)
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	55	12

Şirkətin mənfəətinə 20% (2009: 22%) dərəcəsində mənfəət vergisi hesablanmışdır. Gözlənilən və faktiki tətbiq edilən vergi xərclərinin tutuşdurulması aşağıda göstərilir.

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
BMHS-ə əsasən vergidən əvvəlki mənfəət	204	86
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş vergi dərəcəsinə əsasən hesablanmış mənfəət vergisi xərci (2009: 22%; 2008: 22%)	(41)	(19)
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan xərclər və ya vergidən azad edilməyən gəlirlərin vergi təsiri:		
- Gəlirdən çıxılmayan xərclər	(14)	7
- Digər qeyri-müvəqqəti fərqlər		2
- 1 yanvar 2010-cu il tarixindən mənfəət vergisi dərəcəsinə dəyişikliyin təsiri (20%)	-	(2)
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	(55)	(12)

19 Mənfəət Vergisi (davamı)

BMHS və Azərbaycanın vergi qanunvericiliyi arasındakı fərqlər nəticəsində maliyyə hesabatlarının hazırlanması və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədilə aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri arasında müvəqqəti fərqlər əmələ gəlir. 1 yanvar 2010-cu il tarixindən etibarən Azərbaycan Respublikasında mənfəət vergisi dərəcəsi 22%-dən 20%-ə endirilmişdir. Bu müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi təsiri aşağıda göstərilir və 20% (2009: 22%) dərəcəsində qeydə alınır.

	31 dekabr 2009	Mənfəət və zərər haqqında hesabat (xərc)/gəlir kimi yazılmışdır	31 dekabr 2010
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>			
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi təsiri və keçmiş illərin vergi zərəri			
Binalar və avadanlıqlar	(18)	14	(4)
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	51	31	82
Sair öhdəliklər	(8)	(19)	(27)
Təxirə salınmış xalis vergi aktivləri	25	26	51
<hr/>			
	31 dekabr 2008	Mənfəət və zərər haqqında hesabat gəlir/(xərc) kimi yazılmışdır	31 dekabr 2009
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>			
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi təsiri			
Binalar və avadanlıqlar	(21)	3	(18)
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	11	40	51
Sair öhdəliklər	11	(19)	(8)
Təxirə salınmış xalis vergi aktivləri	1	24	25

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi

Şirkət daxilində risklərin idarə edilməsi maliyyə (kredit, bazar, coğrafi, valyuta, likvidlik və faiz dərəcəsi riskləri), əməliyyat və hüquqi risklər ilə əlaqədar həyata keçirilir. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi funksiyasının əsas məqsədi risk limitlərinin müəyyən edilməsi və bu limitlərə riayət edilməsidir. Əməliyyat və hüquqi risklərin idarə edilməsində məqsəd bu risklərin azaldılması üçün nəzərdə tutulan daxili qayda və prosedurlara müvafiq qaydada riayət edilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Kredit riski. Maliyyə aləti üzrə əməliyyat aparən bir tərəf öz öhdəliyini yerinə yetirməməsi nəticəsində digər tərəfə maliyyə zərəri vurduqda, Şirkət kredit riskinə məruz qalır. Kredit riski Şirkətin qarşı tərəflərlə həyata keçirdiyi kredit və digər əməliyyatlar nəticəsində ortaya çıxır ki, bu da maliyyə aktivlərinin yaranmasına gətirib çıxarır.

Şirkətin İdarə Heyəti tərəfindən təsdiqlənmiş Kredit Siyasətinə uyğun olaraq mümkün kredit risklərinin diversifikasiyasını və azaldılmasını təmin etmək üçün kredit portfeli üzrə bəzi limitlər müəyyən edilmişdir.

Bu limitlər aşağıda göstərilir:

1. Biznes və istehlak kreditləri portfeli üzrə limitlər;
2. İqtisadi sektorlar üzrə limitlər;
3. Regionlar üzrə limitlər;
4. Konsentrasiya limitləri; və
5. Təminatın növü üzrə limitlər.

Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti hər rüb limitləri müəyyən edir və onları nəzərdən keçirir. Bazar şəraitində əhəmiyyətli dəyişikliklər baş verdiyi təqdirdə həmin limitlərə yenidən baxıla bilər. Limitlərin dəyişməsi ilə bağlı təklif əvvəlcə Kredit Komitəsi, sonra isə İdarə Heyəti tərəfindən təsdiqlənir.

Kredit Əməliyyatları və Hesabatı Departamenti müntəzəm olaraq bütün limitlərə riayət edilməsinə nəzarət edir və bəzi limitlər (bir borcalan və ya bir-biri ilə əlaqədar borcalanlar qrupuna verilmiş kreditlərin maksimum məbləği və əlaqəli tərəflərə verilmiş kreditlərin maksimum məbləği) hər hansı yeni kreditin verilməsindən əvvəl yoxlanılır.

Kredit risklərinin idarə edilməsi Şirkətin əməliyyatlarının tərkib hissəsidir. Risklərin idarə edilməsi funksiyası kreditlərin verilməsi və təsdiqlənməsindən onun geri qaytarılmasınadək baş verən kredit prosesinin bütün mərhələlərini əhatə edir. Şirkətin Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsi və Kredit Komitəsi müntəzəm olaraq yığışır və ən azı ayda bir dəfə İdarəetmə Komitəsinə hesabat verir. Bu komitələr, ARMB-nin İdarə Heyəti tərəfindən 29 dekabr 2004-cü il tarixində təsdiqlənmiş Risklərin İdarə Edilməsi Standartları və Prosedurları, aktivlərin təsnifləşdirilməsi və aktivlərin idarə edilməsi üzrə Şirkətin daxili siyasətinə uyğun olaraq risklərin maksimum səviyyəsi ilə bağlı vəzifələri və təlimatları aydın şəkildə müəyyən etmişdir. ARMB-nin müəyyən etdiyi Risklərin İdarə Edilməsi Standartları və Prosedurlarına əsasən risklərin idarə edilməsi prosesinə onların müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi yolu ilə risklərə nəzarət edilməsi və azaldılması, bu cür risklərlə bağlı hesabatların hazırlanması (məsələn, Rəhbərlik, komitələr və risklərin idarə edilməsi üzrə mütəxəssislər tərəfindən) və Rəhbərlik tərəfindən risk limitlərinin qəbul edilməsi.

Risklərin idarə edilməsi funksiyasının əsas məqsədləri aşağıda göstərilir. ARMB-nin müəyyən etdiyi Risklərin İdarə Edilməsi Standartlarına görə risklərin idarə edilməsi infrastrukturunu və bankların üzvləşdiyi risklər kənar mütəxəssis və ya auditor tərəfindən ən azı ildə bir dəfə qiymətləndirilməlidir. Ümumiyyətlə, ARMB-nin müəyyən etdiyi standartlarda konkret kəmiyyət limitləri və ya standartlar nəzərdə tutulmasa da, Şirkət tərəfindən risklərin qiymətləndirilməsi üzrə müvafiq metodologiyanın qəbul edilməsi tələb olunur.

Şirkətdə risklərin idarə edilməsi funksiyası Şirkətin Müşahidə Şurası və bütün əməkdaşlarının vəzifə və səlahiyyətlərinin ümumi strukturuna daxildir. Bu funksiya aşağıdakıların müəyyən edilməsini tələb edir: (i) risklərin idarə edilməsi funksiyası çərçivəsində nəzarət edilən risklərin həcmi və ya səviyyəsi, (ii) Şirkətin daxili strukturunda risklərin idarə edilməsi funksiyasının yerinə yetirilməsinə görə məsul olan işçinin vəzifəsi və (iii) risklərlə bağlı məlumatların qiymətləndirilməsi metodologiyası, müvafiq hesabatların hazırlanması və bu cür risklərə nəzarət edilməsi (risk limitlərinin müəyyən edilməsi) və qərarların qəbul edilməsi prosesində bu cür məlumatların nəzərə alınması.

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

ARMB-nin müəyyən etdiyi Risklərin İdarə Edilməsi Standartlarında kredit risklərinin xarakteri, eləcə də onların müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi metodologiyası əks etdirilir. Bundan əlavə, Standartlarda Şirkətin Müşahidə Şurası tərəfindən aşağıdakı risk limitlərinin qəbul edilməsi nəzərdə tutulur: kapital riski, bazar riski, kredit riski və konsentrasiya riski üzrə limitlər.

Şirkət məruz qaldığı kredit riskinə bir borcalan, eləcə də coğrafi və ya fəaliyyət seqmentləri üzrə limitlər müəyyən etməklə nəzarət edir. Bu cür risklərə Kredit Komitəsi kimi Şirkətin müvafiq bölmələri tərəfindən gündəlik nəzarət olunur. Bu cür risklərə həmçinin İdarəetmə Komitəsi tərəfindən hər ay nəzarət olunur və vaxtı keçmiş kreditlərin sayının azaldılması tələb olunduqda, prosedurların təkmilləşdirilməsi məqsədilə il ərzində mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir. Kredit riski səviyyəsinin məhsul, borcalan və sənaye sahələri üzrə limitləri müntəzəm olaraq Rəhbərlik tərəfindən təsdiqlənir.

Bir borcalan, o cümlədən banklar və broker şirkətlərinin məruz qaldığı kredit riski əlavə olaraq balans və balansdankənar riskləri əhatə edən ARMB-nin normativ sub-limitləri vasitəsilə, eləcə də gün ərzində forvard valyuta müqavilələri kimi ticarət vasitələri üzrə risk limitlərini ötürməklə məhdudlaşdırılır. Qəbul edilə bilən risk səviyyəsi üzrə limitlərə faktiki olaraq hər gün nəzarət edilir. Şirkət tərəfindən aşağıdakı sub-limitlər tətbiq edilir:

- (1) bir borcalanın və ya bir-biri ilə əlaqədar borcalanlar qrupuna verilmiş kreditlərin məbləği kredit tələblərinin təminatının bazar dəyəri bu kredit tələbinin məbləğinin 100 faizindən az olmadığı halda Şirkətin məcmu kapitalının 10 faizindən çox olmamalıdır;
- (2) Əlaqəli tərəflərə verilmiş kredit tələblərinin məbləği Şirkətin məcmu kapitalının 10 faizindən çox olmamalıdır.

Şirkətin kredit siyasəti kreditlərin verilməsi prosesinə cəlb olunan Şirkətin hər bir əməkdaşının vəzifə və səlahiyyətlərini tənzimləyir, eləcə də kreditlərin verilməsi limitlərini, kreditlərə nəzarət qaydalarını, Şirkətin tətbiq etdiyi reyting sisteminin prinsiplərini və kreditlərin verilməsi prosedurlarını müəyyən edir.

Kreditin təsdiqlənməsi proseduru və səlahiyyətlərin müəyyən edilməsi. Kreditin təsdiqlənməsi prosesi Şirkətin Kredit Siyasətində nəzərdə tutulan prosedurlara uyğun olaraq həyata keçirilir. Kreditin təsdiqlənməsi səlahiyyətləri hər bir biznes vahidi üzrə Şirkətin Rəhbərliyi tərəfindən təsdiqlənmiş limitlər çərçivəsində müəyyən edilir.

Kreditlərin təsdiqlənməsi üzrə səlahiyyətlər. Kredit Komitəsinin Siyasətinə uyğun olaraq maksimal kredit məbləği və ya "əlaqəli şirkətlər qrupuna verilmiş kreditlər" məcmu kapitalın 10 faizinə qədər olmalıdır. Müstəsna hallarda kredit risklərinin maksimal miqdarı Şirkətin məcmu kapitalının 10 faizindən çox ola bilər, lakin əlavə 5%-dən (məcmu kapitalın 15%-dən) yuxarı ola bilməz. Bu cür kreditlər qənaətbəxş kredit tarixçəsinə, yüksək ödəmə qabiliyyətinə və qənaətbəxş maliyyə-təsərrüfat göstəricilərinə malik olan uzunmüddətli borcalanlara verilir. Şirkətin on ən iri borcalanına verilmiş kreditlər üzrə qəbul edilə bilən risklərin maksimal həddi ümumi portfelin 30 faizindən çox olmamalıdır. Şirkətin on iri borcalanına verilmiş kreditlər üzrə risklərin yol verilən maksimal miqdarı (rəqəmlərin yüksək olmasına baxmayaraq) cəmi portfelin 30 faizindən çox olmamalıdır. Kredit Komitəsi 500 min ABŞ Dolları məbləğinə qədər kreditləri təsdiqləmək səlahiyyətinə malikdir. Bu məbləğdən yuxarı olan kredit limitləri və həmin limitdən yuxarı olan məcmu kredit riskləri ilə bağlı qərar TBC Bankın Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti tərəfindən təsdiqlənməlidir.

Kreditlərin verilməsindən əvvəl Şirkət, potensial borcalanların ətraflı qiymətləndirilməsini aparır. Bu təhlil potensial borcalanın maliyyə vəziyyətinə, bazardakı mövqeyinə, kreditin təminatı üçün qoyulmuş girovun növünə və dəyərinə, eləcə də kredit tarixçəsinə əsaslanır.

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Kreditlər üzrə monitoring borcalan üzrə Şirkətin daxili risk reytingini nəzərə alaraq, kreditin ümumi müddəti ərzində müntəzəm şəkildə aparılır. Bir çox hallarda planlaşdırılmış monitoring hər rüb aparılır. Kreditin vaxtı keçdikdə, borcalana on gün ərzində bildiriş göndərilir. Borcalan krediti ödəyə bilmədikdə 30 gün ərzində ikinci bildiriş göndərilir. Kreditlərin böyük hissəsi üzrə faiz ödənişləri hər ay aparıldığına görə, bu Şirkətə borcalanın maliyyə vəziyyətinə dair əlavə məlumat əldə etmək imkanı verir. Ödənişlərin vaxtı gecikdirildiyi halda, Monitoring və Problemlə Kreditlər Şöbəsi tərəfindən əlavə monitoring keçirilir. Həmin Şöbə Şirkətin aktivlərinin təhlükəsizliyi və mümkün kredit riskləri və zərərlərin azaldılmasını təmin etmək məqsədilə, bütün kredit növləri üzrə monitoring aparır və monitoringin nəticələrinə dair xüsusi hesabat hazırlayaraq onu Şirkətin Kredit Komitəsinə təqdim edir. Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər istisna olmaqla, Şirkətin bütün kreditlər üçün zəmanətlər və müxtəlif girov növləri (daşınmaz əmlak, əsas vəsaitlər, dövriyyədə olan mallar, qiymətli kağızlar və s.) şəklində təminat alınmasını nəzərdə tutur.

Girovun qiymətləndirilməsi müstəqil peşəkar şirkət tərəfindən aparılır.

Bazar riski. Şirkət bazardakı ümumi və spesifik dəyişikliklərə məruz qalan (a) valyuta (b) faiz dərəcəsi və (c) pay alətləri üzrə açıq mövqələr ilə əlaqədar bazar risklərinə məruz qalır. Bazar risklərinin idarə edilməsində Şirkətin məqsədi valyuta məzənnələri və faiz dərəcələrindəki mənfə dəyişikliklərə görə Şirkətin məruz qala biləcək açıq bazar mövqələri üzrə mümkün zərər məbləğlərinin məhdudlaşdırılması və azaldılmasından ibarətdir. İdarəetmə Komitəsi qəbul edilə bilən risklərin səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir. Bu limitlər ARMB-nin Açıq Valyuta Mövqeyi Limitlərinin Müəyyən Edilməsi və Tənzimlənməsi Qaydalarına uyğun olaraq müəyyən edilir. Şirkətin xarici valyuta üzrə açıq valyuta mövqeyi onun məcmu kapitalının 15.0 faizindən artıq olmamalıdır. Şirkətin hər-hansı bir valyuta üzrə açıq valyuta mövqeyi Şirkətin məcmu kapitalının 10.0 faizindən, bütün xarici valyutalar üzrə isə 15.0 faizindən artıq olmamalıdır. Şirkət, ehtiyac yarandıqda ARMB-nin müəyyən etdiyi limitlərdən daha sərt limitlər müəyyən edə bilər.

Xarici valyuta riski. Şirkət Azərbaycan manatına qarşı xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin onun maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri ilə əlaqədar xarici valyuta riskinə məruz qalır. İdarəetmə Komitəsi hər bir valyuta üzrə və ümumilikdə risklərin səviyyəsi ilə əlaqədar günün sonuna, həmçinin bir gün ərzində limitlər müəyyən edir və bu limitlərə gündəlik nəzarət edir. Şirkət spekulyativ fəaliyyət və ya hecinq məqsədləri üçün hər hansı derivativ alətlərlə əməliyyat aparmır. Bu cür alətlər Azərbaycan Respublikasında geniş yayılmamışdır.

Hesabat dövrünün sonuna Şirkətin məruz qaldığı valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə əks olunur:

	31 dekabr 2010			31 dekabr 2009		
	Pul maliyyə aktivləri	Pul maliyyə öhdəlikləri	Mövqe	Pul maliyyə aktivləri	Pul maliyyə öhdəlikləri	Mövqe
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>						
AZN	5,993	-	5,993	5,478	-	5,478
ABŞ dolları	10,572	8,097	2,475	8,298	5,680	2,618
Cəmi	16,565	8,097	8,468	13,776	5,680	8,096

Yuxarıdakı cədvələ yalnız pul aktivləri və öhdəlikləri daxildir. Şirkət hesab edir ki, pay alətləri üzrə investisiyalar və qeyri-pul aktivləri əhəmiyyətli valyuta riskinin yaranmasına gətirib çıxarmır.

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtiylə, hesabat dövrünün sonunda tətbiq edilən valyuta məzənnələrindəki mümkün dəyişikliklər nəticəsində mənfəət/zərər və kapitalda dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	31 dekabr 2010	31 dekabr 2009
	Mənfəət və ya zərərə təsir	Mənfəət və ya zərərə təsir
ABŞ dollarının 5% möhkəmlənməsi	374	105
ABŞ dollarının 5% zəifləməsi	(374)	(105)
Cəmi	-	-

Valyuta məzənnələrindəki bu cür dəyişikliklərin Şirkətin mənfəət və ya zərərinə təsirindən başqa, kapitala hər hansı təsiri yoxdur. Yuxarıda qeyd edilən risklər, yalnız Şirkətin funksional valyutasından fərqli valyutalarda ifadə olunan pul qalıqları üçün hesablanmışdır.

Hesabat dövrünün sonuna Şirkətin valyuta riski il ərzində tipik riski əks etdirmir. Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtiylə, il ərzində valyuta riskinin orta çəkisinə tətbiq edilən valyuta məzənnələrindəki mümkün dəyişikliklər nəticəsində mənfəət/zərər və kapitalda dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir.

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010-cu il ərzində riskin orta çəkisi	2009-cu il ərzində riskin orta çəkisi
	Mənfəət və ya zərərə təsir	Mənfəət və ya zərərə təsir
ABŞ dollarının 5% möhkəmlənməsi	203	187
ABŞ dollarının 5% zəifləməsi	(203)	(187)
Cəmi	-	-

Valyuta məzənnələrindəki bu cür dəyişikliklərin Şirkətin mənfəət və ya zərərinə təsirindən başqa, kapitala hər hansı təsiri yoxdur.

Həssaslıq təhlili apararkən Şirkətin aşağıdakı mülahizələri irəli sürür:

- Həssaslıq təhlili Şirkətin bu açıqlamaları növbəti dəfə təqdim edəcəyi dövrə qədər müddət ərzində baş verə biləcək bütün dəyişiklikləri əks etdirir. Açıqlamaların növbəti təqdim olunma dövrü adətən növbəti illik hesabat dövrü ilə üst-üstə düşür.

Şirkət bütün mümkün dəyişikliklərin deyil, yalnız müvafiq risk dəyişməsinə mümkün ola biləcək dəyişikliklərin limitləri çərçivəsində təsirini açıqlayır.

Faiz dərəcəsi riski. Şirkət bazar faiz dərəcələrinin dəyişməsinin onun maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri ilə əlaqədar riskə məruz qalır. Bu cür dəyişikliklər nəticəsində faiz marjaları arta bilər, lakin faiz dərəcələri üzrə gözlənilməyən dəyişikliklər baş verdiyi təqdirdə faiz marjaları həmçinin azala və ya zərərin yaranmasına səbəb ola bilər. İdarəetmə Komitəsi faiz dərəcələrinin dəyişməsinin qəbul edilə bilən səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir.

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Bu cədvəldə Şirkətin cəmi maliyyə aktiv və öhdəlikləri müqavilə üzrə faiz dərəcələrinin dəyişməsi tarixlərinə və ya ödəmə tarixlərinə görə (bunlardan hansı daha tez olarsa) təsnifləşdirilir.

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1-5 il ərzində	5 ildən çox	Cəmi
31 dekabr 2010						
Cəmi maliyyə aktivləri	1,674	152	3,454	10,269	1,016	16,565
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	33	-	323	3,492	4,248	8,096
31 dekabr 2010-cu il tarixinə faiz dərəcələrinə həssaslıq üzrə xalis çatışmazlıq	1,641	152	3,131	6,777	(3,232)	8,469
31 dekabr 2009						
Cəmi maliyyə aktivləri	418	1,000	2,320	10,038	-	13,776
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	5,017	21	642	-	-	5,680
31 dekabr 2009-cu il tarixinə faiz dərəcələrinə həssaslıq üzrə xalis çatışmazlıq	(4,599)	979	1,678	10,038	-	8,096

Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtilə, 31 dekabr 2010-cu il tarixinə ABŞ Dolları üzrə faiz dərəcələri həmin tarixdə 1% aşağı olsaydı, il üzrə mənfəət əsasən dəyişkən faiz öhdəlikləri üzrə aşağı faiz xərcləri nəticəsində 63 min AZN (2009: 51 min AZN) çox olardı. Bu dəyişikliyin kapitalın digər komponentlərinə təsiri əhəmiyyətli deyil.

Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtilə, ABŞ Dolları üzrə faiz dərəcələri 1% yuxarı olsaydı, mənfəət əsasən dəyişkən faiz öhdəlikləri üzrə yuxarı faiz xərcləri nəticəsində 63 min AZN (2009: 51 min AZN) az olardı. Bu dəyişikliyin kapitalın digər komponentlərinə təsiri əhəmiyyətli deyil.

Şirkət, AZN ilə ifadə edilmiş dəyişkən faizli aktiv və ya öhdəliklərə malik olmadığına görə onun mənfəəti AZN üzrə faiz dərəcələrindəki dəyişikliklərə məruz qalmır.

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Şirkət öz maliyyə alətləri üzrə faiz dərəcələrinə nəzarət edir. Şirkətin baş rəhbərliyi tərəfindən təhlil edilmiş hesabatlara əsaslanan faiz dərəcələri aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

İllik %	2010		2009	
	AZN	ABŞ dolları	AZN	ABŞ dolları
Aktivlər				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	-	-	9
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	11	14	11	14
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	28	24.8	27.6	24.6
Öhdəliklər				
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	-	7.8	-	8.5

Yuxarıdakı cədvəldə göstərilən “-” işarəsi Şirkətin müvafiq valyutada aktiv və öhdəliklərə malik olmadığını bildirir.

Coğrafi risk. 31 dekabr 2010-cu il tarixinə Şirkətin maliyyə aktiv və öhdəliklərinin coğrafi təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Azərbaycan Respublikası	İƏİT-yə üzv olan ölkələr	Cəmi
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,283	-	1,283
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	50	-	50
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	15,230	-	15,230
Sair maliyyə aktivləri	2	-	2
Cəmi maliyyə aktivləri	16,565	-	16,565
Qeyri-maliyyə aktivləri	542	-	542
Cəmi aktivlər	17,107	-	17,107
Öhdəliklər			
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	-	8,096	8,096
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	-	8,096	8,096
Qeyri-maliyyə öhdəlikləri	204	-	204
Cəmi öhdəliklər	204	8,096	8,300
Balans üzrə maliyyə alətlərinin xalis mövqeyi	16,903	(8,096)	8,807

Aktivlər və öhdəliklər adətən qarşı tərəfin fəaliyyət göstərdiyi ölkə üzrə təsnifləşdirilmişdir. Azərbaycanlı qarşı tərəflərin ofşor şirkətləri ilə aparılmış əməliyyatlar üzrə qalıqlar həmin qarşı tərəflər ilə qalıqlar kimi “Azərbaycan Respublikası” sütununda göstərilir. Nağd pul, binalar və avadanlıqlar fiziki olaraq saxlanıldığı ölkə üzrə təsnifləşdirilmişdir.

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2009-cu il tarixinə Şirkətin maliyyə aktiv və öhdəliklərinin coğrafi təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Azərbaycan Respublikası	İƏİT-yə üzv olan ölkələr	Cəmi
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	766	-	766
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	240	-	240
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	12,753	-	12,753
Sair maliyyə aktivləri	-	17	17
Cəmi maliyyə aktivləri	13,759	17	13,776
Qeyri-maliyyə aktivləri			
	692	-	692
Cəmi aktivlər	14,451	17	14,468
Öhdəliklər			
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	-	5,680	5,680
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	-	5,680	5,680
Qeyri-maliyyə öhdəlikləri			
	129	-	129
Cəmi öhdəliklər	129	5,680	5,809
Balans üzrə maliyyə alətlərinin xalis mövqeyi	14,322	(5,663)	8,659

Digər risk konsentrasiyaları. Rəhbərlik, verilmiş kreditlərin ümumi məbləği xalis aktivlərin 10%-dən yuxarı olan borcalanlar haqqında məlumatları əks etdirən hesabatlara əsasən kredit riski üzrə konsentrasiyaya nəzarət edir və bu cür məlumatları açıqlayır. 31 dekabr 2010 və 2009-cu il tarixlərinə Şirkətin əhəmiyyətli risk konsentrasiyaları olmamışdır.

Likvidlik riski. Likvidlik riski Şirkətin maliyyə öhdəliklərindən irəli gələn öhdəliklərin yerinə yetirilməsində Şirkətin çətinliklərlə üzləşəcəyi riskdir. Buraya depozitlərin geri götürülməsi tələblərinə cavab vermək və faktiki olaraq ödəmə vaxtı çatmış maliyyə alətləri ilə üzrə digər maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün kifayət qədər vəsaitlərin mövcud olması aiddir. Likvidlik riski aktivlər üzrə əməliyyatların yerinə yetirilmə müddətinin öhdəliklər üzrə əməliyyatların ödəmə müddətləri ilə uzlaşmadığı hallarda ortaya çıxır. Şirkətin Rəhbərliyinin fikrincə aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin və faiz dərəcələrinin uyğunluğu və/və ya nəzarət olunan uyğunsuzluğu maliyyə təşkilatlarının idarə olunması üçün əsas amillərdir.

Likvidlik risklərinin idarə edilməsi məqsədilə, Şirkət aktiv/öhdəliklərin idarə edilməsi prosesinin bir hissəsi kimi müştərilərin və bankların əməliyyatları üzrə gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə hər gün nəzarət edir. Onlar həmçinin öhdəlik bazasının diversifikasiya riski üzrə parametrlər müəyyən edir.

Bundan əlavə, beynəlxalq maliyyə institutları ilə Şirkət arasında bağlanmış kredit sazişlərində minimum likvidlik tələbləri nəzərdə tutulur. 31 dekabr 2010-cu il tarixinə rəhbərlik Şirkət tərəfindən həmin tələblərə riayət olunduğunu hesab edir. 13 sayılı Qeydə baxın.

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Şirkətin likvidlik siyasəti aşağıdakılardan ibarətdir:

- Pul vəsaitləri hərəketinin proqnozlaşdırılması və müxtəlif vaxt çərçivələrində likvidliyin təmin edilməsi üçün lazımi likvid aktivlərin səviyyəsinin saxlanması;
- Şirkətin strateji məqsədlərinə uyğun maliyyə planının hazırlanması;
- Müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrinin saxlanması və beləliklə, Şirkətin ölkədaxili və xarici mənbələrdən borc almaq imkanlarının artırılması;
- Yüksək likvidli və yüksək keyfiyyətli aktivlərin saxlanması;
- Məhsul bazasının vaxt çərçivələrində mövcud maliyyələşdirmə mənbələrinə uyğunlaşdırılması; və
- Aktiv və öhdəliklər strukturunun vaxt çərçivələrində daimi monitorinqi.

Aşağıdakı iki cədvəldə Şirkətin aktiv və öhdəliklərinin balans dəyəri balans tarixindən müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə tarixinədək qalan müddət üzrə qruplaşdırılır.

31 dekabr 2010-cu il tarixinə maliyyə aktiv və öhdəliklərinin diskont edilməmiş ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Tələb ediləndək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1-5 il ərzində	5 ildən çox	Cəmi
Aktivlər						
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,283	-	-	-	-	1,283
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	11	40	-	-	-	51
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	383	116	4,120	15,415	1,694	21,728
Sair maliyyə aktivləri	-	2	-	-	-	2
Cəmi	1,677	158	4,120	15,415	1,694	23,064
Öhdəliklər						
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	85	263	639	5,905	6,034	12,926
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər	85	263	639	5,905	6,034	12,926
Maliyyə alətləri üzrə likvidlik çatışmazlığı	1,592	(105)	3,481	9,510	(4,340)	10,138

TBC Kredit MMC
31 dekabr 2010-cu il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2009-cu il tarixinə maliyyə aktiv və öhdəliklərinin diskont edilməmiş ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1-5 il ərzində	5 ildən çox	Cəmi
Aktivlər						
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	350	408	-	-	-	758
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	-	-	216	-	-	216
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	68	522	1,830	6,874	1,484	10,778
Sair maliyyə aktivləri	-	16	-	-	-	16
Cəmi	418	946	2,046	6,874	1,484	11,768
Öhdəliklər						
Borc götürülmüş sair vəsaitlər	5,017	21	694	725	817	7,274
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər	5,017	21	694	725	817	7,274
Maliyyə alətləri üzrə likvidlik çatışmazlığı	(4,599)	925	1,352	6,149	667	4,494

Şirkət likvidliyin idarə edilməsi üçün yuxarıda göstərilən diskontlaşdırmanı nəzərə almadan öhdəliklərin ödəmə müddətləri üzrə yuxarıda göstərilən təhlilindən istifadə etmir. Bunun əvəzində, Şirkət aşağıda göstəriləyi kimi gözlənilən ödəmə müddətlərinə və likvidlik çatışmazlığına nəzarət edir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1-5 il ərzində	5 ildən çox	Cəmi
31 dekabr 2010						
Maliyyə aktivləri	1,674	152	3,454	10,269	1,016	16,565
Maliyyə öhdəlikləri	33	-	323	3,492	4,248	8,096
Gözlənilən ödəmə müddətlərinə əsasən cəmi likvidlik çatışmazlığı	1,641	152	3,131	6,777	(3,232)	8,469
31 dekabr 2009						
Maliyyə aktivləri	418	1,000	2,320	8,183	1,855	13,776
Maliyyə öhdəlikləri	-	-	-	5,680	-	5,680
Gözlənilən ödəmə müddətlərinə əsasən cəmi likvidlik çatışmazlığı	418	1,000	2,320	2,503	1,855	8,096

20 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Şirkətin Rəhbərliyinin fikrincə aktiv və öhdəliklərinin ödəmə müddətlərinin və faiz dərəcələrinin uyğunluğu və/və ya nəzarət olunan uyğunsuzluğu Şirkətin idarə olunması üçün əsas amillərdir. Ümumiyyətlə, banklarda bu göstəricilərə tam uyğunluq təmin edilmir. Belə ki, əməliyyatlar çox zaman qeyri-müəyyən müddətə aparılır və fərqli xarakterli daşır. Bu göstəricilər üzrə uyğunsuzluq potensial olaraq gəlirliliyi artırır, lakin eyni zamanda zərərin baş vermə riskini yüksəldə bilər. Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətləri, eləcə də ödəmə müddətləri tamamlandıqdan sonra faiz hesablanan öhdəliklərin münasib dəyərlə əvəz edilməsi imkanı, Şirkətin likvidliyinin və faiz dərəcələri və mübadilə məzənnələrinin dəyişəcəyi halda onun risklərinin qiymətləndirilməsi üçün əsas amillər hesab olunur.

Rəhbərliyin fikrincə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən maliyyə institutları üçün mövcud olan əlverişli makroiqtisadi şərait, pul vəsaitləri üzrə müsbət daxilolmalar, əməliyyatların gəlirliliyi və tələb olunduqda mövcud olan maliyyə resurslarından istifadə nəticəsində likvidlik üzrə uyğunsuzluqdan yaranan risklər əhəmiyyətli dərəcədə azalır.

21 Kapitalın İdarə Edilməsi

Kapitalın idarə olunmasında Şirkətin məqsədi ARMB-nin kapitalın məbləği ilə bağlı müəyyən etdiyi tələblərə riayət edilməsini, Şirkətin fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin və kifayət qədər kapital bazasının saxlanılmasını təmin etməkdir.

ARMB-nin bank olmayan kredit təşkilatlarının nizamnamə kapitalı ilə bağlı müəyyən etdiyi tələblərə əsasən Şirkətin nizamnamə kapitalının səviyyəsi 300 min AZN olmalıdır.

31 dekabr 2010 və 2009-cu il tarixlərinə Şirkət kapitalın məbləği ilə bağlı ARMB-nin tələblərinə riayət etmişdir.

22 Şərti Öhdəliklər

Məhkəmə prosedurları. Vaxtaşırı olaraq və adi fəaliyyət gedişində Şirkətə qarşı irəli sürülə biləcək iddialarla əlaqədar, Şirkətin Rəhbərliyi öz təxminlərinə, eləcə də daxili və kənar peşəkarların məsləhətlərinə əsasən hesab edir ki, bu iddialarla bağlı heç bir əhəmiyyətli zərər baş verməyəcəkdir və müvafiq olaraq hazırkı maliyyə hesabatlarında zərərlərin ödənilməsi üçün hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır.

Vergi qanunvericiliyi. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Şirkətin əməliyyatlarına və fəaliyyətinə tətbiq edilən bu cür qanunvericiliyə dair Rəhbərliyin şərtlərinə müvafiq dövlət vergi orqanları tərəfindən etiraz edilə bilər.

Azərbaycan Respublikasında cərəyan edən son hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyi şərh edərkən və vergilərin məbləğini müəyyən edərkən daha sərt mövqe nümayiş etdirə bilər və keçmişdə etiraz edilməyən əməliyyat və fəaliyyətlərə yenidən baxıla bilər. Bunun nəticəsində, Şirkətə qarşı böyük məbləğdə əlavə vergilər, cərimələr və faizlər hesablanıla bilər. Vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyəti yoxlanıla bilər. Qanunvericiliklə müəyyən olunmuş xüsusi hallarda yoxlama daha artıq dövrləri əhatə edə bilər.

Kapital məsrəfləri ilə bağlı öhdəliklər. 31 dekabr 2010 və 2009-cu il tarixlərində Şirkətin binaları və avadanlıqları ilə əlaqədar kapital məsrəfləri ilə bağlı öhdəlikləri olmamışdır.

Əməliyyat lizinqi ilə bağlı öhdəliklər. Şirkət lizinq alan kimi çıxış etdikdə, ləğv oluna bilməyən əməliyyat lizinqi üzrə gələcək lizinq ödənişlərinin minimal hissəsi aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
1 ildən az	31	49
Cəmi əməliyyat lizinqi ilə bağlı öhdəliklər	31	49

Xüsusi şərtlərə riayət olunması. Şirkət, borc vəsaitləri üzrə müqavilələrdə nəzərdə tutulan xüsusi şərtlərə riayət etmək məcburiyyətindədir. Bu cür xüsusi şərtlərə əməl edilməməsi Şirkət üçün mənfi nəticələrə, o cümlədən borc vəsaitləri ilə əlaqədar xərclərin artmasına və mövcud kreditlərin qaytarılması müddətinin dəyişməsinə gətirib çıxara bilər. 31 dekabr 2010-cu il tarixinə və həmin tarixdə tamamlanan il ərzində müəyyən vaxtlarda Şirkət bütün xüsusi şərtlərə riayət etmişdir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə və həmin tarixdə tamamlanan il ərzində müəyyən vaxtlarda Şirkət AYİB-dən borc götürülmüş öhdəliklər üzrə bəzi xüsusi şərtlərə riayət etməmişdir. Hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində Şirkət AYİB-dən ona qarşı sanksiyaların tətbiq edilməyəcəyi barədə razılıq məktubu almışdır və 1 may 2010-cu il tarixinə Şirkət yeni xüsusi şərtlərə riayət etmişdir və müvafiq olaraq uzunmüddətli borc öhdəliklərini müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə müddətlərinə uyğun olaraq cari kateqoriyasından uzunmüddətli kateqoriyaya təsnifləşdirmişdir.

23 Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri

Ədalətli dəyər, məcburi satış və ya ləğv etmə halları istisna olmaqla, maraqlı və yaxşı məlumatlandırılmış tərəflər arasında cari əməliyyat zamanı maliyyə alətinin mübadilə edilə bildiyi məbləği əks etdirir və ən yaxşı olaraq fəal bazar qiyməti ilə təsdiqlənir.

Maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri Şirkət tərəfindən mövcud bazar məlumatlarından (əgər mövcud olarsa) və müvafiq qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə müəyyən edilmişdir. Lakin, təxmin edilən ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi üçün bazar məlumatlarını şərh edərkən peşəkar mülahizələr irəli sürmək tələb edilir. Azərbaycan Respublikasında inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatına xas xüsusiyyətlər müşahidə olunmaqdadır, lakin iqtisadi şərtlər maliyyə bazarlarında aktivliyin həcmi məhdudlaşdırmaqda davam edir. Bazar qiymətləri köhnəlmiş ola bilər və ya aşağı qiymətlərlə satışın dəyərini əks etdirə bilər və bu səbəbdən maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini əks etdirməyə bilər. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən edərkən Rəhbərlik bütün mövcud bazar məlumatlarından istifadə edir.

23 Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri (davamı)

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Mərkəzi banklarda yerləşdirilmiş pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri təxminən onların cari ədalətli dəyərində bərabər olan amortizasiya edilmiş dəyərlə əks etdirilir.

Amortizasiya edilmiş dəyərlə əks etdirilən kreditlər və debitor vorcları. Azərbaycanda faiz dərəcələrinin uzun müddət sabit olmasına görə dəyişkən faizli maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri onların balans dəyərində bərabərdir. Sabit faiz dərəcəli maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri analoji kredit riskinə və ödəmə müddətinə malik yeni alətlər üçün mövcud faiz dərəcələrini tətbiq etməklə diskont edilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti metoduna əsaslanır. İstifadə edilmiş diskont dərəcələri qarşı tərəfin valyuta, alətin ödəmə müddəti və kredit riskindən asılıdır. Bu dərəcələrin təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2010	2009
<i>Digər banklardan alınacaq vəsaitlər – Qeyd 9</i>		
Korporativ kreditlər	illik 22 %.	illik 21 %
İstehlak kreditləri	illik 26 %	illik 27 %
İpoteka kreditləri	illik 20 %	illik 20 %
Ticarət kreditləri	illik 25 %	illik 26 %
Kənd təsərrüfatı sektoruna verilmiş kreditlər	illik 18 %	illik 18 %
İstehsal sektoruna verilmiş kreditlər	illik 25 %	illik 24 %
Xidmət	illik 20 %	illik 22 %

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların təxmin edilən ədalətli dəyəri haqqında məlumat üçün 9 sayılı Qeydə baxın.

Amortizasiya edilmiş dəyərlə əks etdirilən öhdəliklər. Bazar qiymətləri mövcud olmayan sabit faiz dərəcəli və müəyyən edilmiş ödəmə müddətinə malik maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri, analoji kredit riskinə və yerdə qalan ödəmə müddətinə malik yeni alətlər üçün faiz dərəcələrini tətbiq etməklə diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanır. Tələb edildikdə və ya əvvəlcədən bildiriş təqdim edilməklə ödənilən öhdəliklərin ("tələb edilənədək ödənilən öhdəliklər") ədalətli dəyəri, öhdəliklərin ödənilməsinin tələb edildiyi birinci gündən başlayaraq diskont edilmiş tələb edildikdə ödənilən məbləğ kimi hesablanır. Borc götürülmüş sair vəsaitlərin təxmin edilən ədalətli dəyəri haqqında məlumat üçün 13 sayılı Qeydə baxın.

24 Maliyyə Alətlərinin Qiymətləndirmə Kateqoriyaları üzrə Təqdim Edilməsi

BMS 39, *Maliyyə Alətləri: Tanınması və Qiymətləndirilməsi* Standartına uyğun olaraq Şirkət maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: (a) kreditlər və debitor borcları; (b) satıla bilən maliyyə aktivləri; (c) ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə aktivləri və (d) mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə əks etdirilən maliyyə aktivləri ("MZƏD"). "Mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə əks etdirilən maliyyə aktivləri" kateqoriyası iki alt-kateqoriyaya bölünür: (i) ilkin uçot zamanı bu kateqoriyaya aid edilmiş aktivlər və (ii) satış üçün maliyyə aktivləri.

Bütün maliyyə aktivləri kreditlər və debitor borcları kateqoriyasına aiddir.

Bütün maliyyə öhdəlikləri amortizasiya edilmiş dəyərlə əks etdirilir.

25 Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar

Tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlar birbaşa və ya dolayı yolla bir və ya bir neçə qrupun nəzarəti altında olsun və ya onlardan biri digərinə nəzarət edə bilsin və yaxud maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı qərar qəbul edərkən digər tərəfə əhəmiyyətli təsir göstərə bilsin. Əlaqəli tərəflər ilə hər hansı mümkün münasibətlər nəzərdən keçirilərkən, həmin münasibətlərin mahiyyətinin onların hüquqi formasından üstünlüyü prinsipi tətbiq olunur.

31 dekabr 2010-cu il tarixinə əlaqəli tərəflərlə aparılmış əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Səhmdarlar	Baş rəhbərlik
31 dekabr 2010-cu il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların ümumi məbləği	-	87

2010-cu il üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Səhmdarlar	Baş rəhbərlik
Faiz gəlirləri	-	15
Faiz xərcləri	126	-

2010-cu il ərzində əlaqəli tərəflərə verilmiş və onlar tərəfindən ödənilmiş kreditlərin ümumi məbləği aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Səhmdarlar	Baş rəhbərlik
İl ərzində əlaqəli tərəflərin ödədiyi kreditlərin məbləği	-	22

31 dekabr 2009-cu il tarixinə əlaqəli tərəflərlə aparılmış əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Səhmdarlar	Baş rəhbərlik
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların ümumi məbləği (müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi: 2009: 14%; 2008: 14%)	-	29

2009-cu il üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Əhəmiyyətli səhmdarlar	Baş rəhbərlik
Faiz gəlirləri	18	11
Faiz xərcləri	15	-

2009-cu il ərzində əlaqəli tərəflərə verilmiş və onlar tərəfindən ödənilmiş kreditlərin ümumi məbləği aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Əhəmiyyətli səhmdarlar	Baş rəhbərlik
İl ərzində əlaqəli tərəflərin ödədiyi kreditlərin məbləği	-	15

31 dekabr 2010-cu il tarixində tamamlanan il ərzində rəhbərliyə ödənişlər 280 min AZN məbləğində əmək haqqı (2009: 294 AZN) və 35 min AZN məbləğində mükafatlardan (2009: sıfır) ibarət olmuşdur.